

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

תכנית הלימודים בתנ"ך ממלכתי מגן הילדים עד כיתה י"ב תשע"ח

חברי ועדת המשנה לכתיבת תכנית הלימודים תנ"ך ממלכתי

- ד"ר נילי ואזנה, יו"ר – האוניברסיטה העברית, ירושלים
- גב' ענת צידון – מפמ"ר תנ"ך ממלכתי
- ד"ר אשר שכטר – מרכז הוועדה – ממונה תכנית לימודים אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית
- גב' אליאנה גורדון – מורה בבית הספר היסודי 'הריאלי', חיפה
- גב' דפנה ליקבורניק – מורה בבית הספר מכבים-רעות
- גב' חדוה דנון – מורה וסגנית מנהלת בבית הספר 'הריאלי', ראשון לציון
- ד"ר יהושע זקבך – מדריך מרכז, אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית
- גב' יעל רשלבך – מורה בבית הספר 'רוטנברג', רמת השרון
- גב' מעין כהן – מנהלת בית הספר היסודי 'אפיקי ירדן', קיבוץ אפיקים
- מר תמיר סגל – החוג לתנ"ך, האוניברסיטה העברית ירושלים; מורה בבית הספר 'בויאר', ירושלים

1

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

כתיבה

- ד"ר אשר שכטר – ממונה תכניות לימודים, אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית
- גב' ענת צידון – מפמ"ר תנ"ך ממלכתי, אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית

קריאה והערות על הכתוב

- ד"ר נילי ואזנה – האוניברסיטה העברית, יו"ר ועדת מקצוע תנ"ך ממלכתי
- גב' צילה מירון אילן – ראש אגף מורשת לשעבר, המזכירות הפדגוגית
- גב' נינה בן אהרון – ממונה תכניות לימודים, אגף רוח וחברה, המזכירות הפדגוגית
- גב' ורדה אשכנזי – ממונה תכניות לימודים, אגף רוח וחברה, המזכירות הפדגוגית
- מר יובל אוליבסטון – ראש אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית
- קבוצת מיקוד מורי תנ"ך

חברי ועדת המקצוע – תנ"ך ממלכתי

- ד"ר נילי ואזנה – יו"ר הוועדה, ראשת החוג למקרא, האוניברסיטה העברית ירושלים
- גב' ענת צידון – מרכזת הוועדה, מפמ"ר תנ"ך בחינוך הממלכתי, אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית
- ד"ר אהרון דיטשר – מרכז מלטון, האוניברסיטה העברית

2

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

- גב' איילה פז – מדריכה פדגוגית, תכנית 'רביבים' האוניברסיטה העברית; מכללת דוד ילין, ירושלים
- גב' אליאנה גורדון – מורה בבית הספר 'הריאלי', חיפה
- ד"ר אסנת ברתור – אוניברסיטת תל אביב
- גב' אסנת קליימן – מרצה ומנחה פדגוגית, מכללת קיי, באר שבע
- ד"ר אשר שכטר – ממונה קוריקולארי – אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית
- ד"ר גלי דינור – מכללה להכשרת מורים 'לוינסקי', תל אביב
- גב' דפנה ליקבורניק – מורה בתיכון מכבים-רעות ממלכתי
- גב' חדוה דנון – מורה בגימנסיה הריאלית, ראשון לציון
- פרופ' טובה פורטי – אוניברסיטת בן גוריון, באר שבע
- ד"ר יהושע זקבך – מדריך מרכז, אגף מורשת, המזכירות הפדגוגית
- גב' יעל רשלבך – מורה בבית הספר השרון למדעים ואמנויות ע"ש רוטברג, רמת השרון

תוכן העניינים

4.....	פתח דבר
5.....	מבוא ורקע.....
6.....	פרק א: מתווה התכנית מגן הילדים ועד כתיב יב.....
11.....	פרק ב: הוראת התנ"ך בחינוך הקדם יסודי.....

3

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

- 14..... פרק ג: תכנית הלימודים בחינוך היסודי (כיתות א'-ו')
 חלק א: הוראת התנ"ך בחינוך היסודי - כיתה א' (רציונל; ראשית לימוד התנ"ך; הצעות לסיפורים פעילויות 14
- 17..... פרק ד: תכנית הלימודים לכיתות ב'-ו'
 חלק א: מתווה תכנית הלימודים לכיתות ב'-ו' (מבוא; מטרות; מיומנויות; דרכי הערכה)..... 17
 חלק ב: פרקי הלימוד ונושאים עיקריים לכיתות ב'-ו' 23
- 25..... פרק ה: תכנית הלימודים בחינוך העל יסודי (כיתות ז'-י"ב)
 חלק א: מבוא ומטרות – חטיבת הביניים (ז'-ט')..... 25
 חלק ב: מבוא ומטרות – חטיבה עליונה (י'-י"ב)..... 26
 חלק ג: מטרות בתחום המיומנויות בחינוך העל יסודי (ז'-י"ב)..... 27
 חלק ד: דרכי הערכה בחינוך העל יסודי ז'-י"ב..... 29
 חלק ה: פרקי הלימוד והנושאים לכיתות ז'-ט'..... 31
 חלק ו: פרקי הלימוד והנושאים לחטיבה העליונה (י'-י"ב)..... 33
- 39..... פרק ו : תכנית הלימודים לעולים חדשים.....
 רשימה ביבליוגרפית 40

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

פתח דבר

בשנת הלימודים תשע"ז דנה ועדת המקצוע של תחום תנ"ך ממלכתי במצב לימודי התנ"ך בכלל, וביחסם של תלמידי ישראל בחינוך הממלכתי ללימודי התנ"ך בפרט. הוועדה הגיעה למסקנה שיש לשנות את תכנית הלימודים בתנ"ך לכל שכבות הגיל, והציעה לבחון מחדש את תכנית הלימודים בראייה כוללת, לאורך כל שנות הלימוד. בעקבות מסקנות הוועדה, מינה יו"ר המזכירות הפדגוגית, ד"ר משה וינשטוק, ועדת משנה לכתיבת תכנית לימודים להוראת התנ"ך בבתי הספר הממלכתיים. הוועדה הוסמכה להכין תכנית לימודים חדשה, שתהיה מסמך מנחה מגן הילדים ועד לכיתה י"ב.

ועדת המשנה לתכנית הלימודים בדקה סקרי תלמידים ומורים ביחס ללימודי התנ"ך על מנת לגבש את עקרונות התכנית החדשה, וגם מהם עלה הצורך בכתיבת תכנית לימודים כזו. הצורך בשינוי נבע מהשינויים שחלו במערכת החינוך, וביניהם שימת דגש על למידה משמעותית ויכולת האוריינות המשתנה. ניכר שהמצב הקיים מצריך להתאים את הרלוונטיות של התכנים הנלמדים לחיי הלומדים.

העקרונות המנחים את התכנית החדשה הם השאיפה שהתלמידים ידעו לקרוא בתנ"ך, יכירו את האירועים, את הדמויות ואת המקומות המתוארים בו, ואת התכנים והערכים המגוונים העולים ממנו. נוסף על כך, התלמידים יפיקו מהתנ"ך רלוונטיות ומשמעות לחייהם, על ידי דיון בערכים המשתקפים בו, ויכירו בתנ"ך כספר היסוד של עם ישראל ושל שאר הדתות המונותאיסטיות.

הוועדה הסתייעה בהיבטים רבים של התכנית הקודמת, תוך התאמתה לתנאים המשתנים ולחידושים הנדרשים. חבריה התחשבו ברוח המלצות ועדת שנהר, שבדקה את לימודי היהדות בחינוך הממלכתי, כפי שנוסחו בחוברת 'עם ועולם: תרבות יהודית בעולם משתנה' (ירושלים תשע"ד). התכנית מאמצת את גישת ועדת שנהר ואת עקרונות הלמידה המשמעותית, ורואה בלימוד התנ"ך כלי להכרת מורשת יהודית וישראלית, אנושית ואוניברסלית.

5

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

התכנית מיועדת למערכת החינוך הממלכתית, מגן הילדים ועד כיתה י"ב, ולכל סוגי בתי הספר והאוכלוסיות הכלולים במערכת החינוך הממלכתית.

6

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

מבוא ורקע

ספר התנ"ך הוא היצירה המובהקת הקשורה להיווצרות העם היהודי בארץ ישראל, לשפה העברית ולערכים אנושיים רבים. בשל מעמדו זה, נלמד התנ"ך כתחום דעת מחייב במערכת החינוך הממלכתית במדינת ישראל.

המעבר לרפורמת 'הלמידה המשמעותית' חולל שינוי במערכת החינוך, ונוצרה דרישה להתאים את לימודי התנ"ך לשינויים הפדגוגיים המתרחשים במערכת החינוך. תכנית הלימודים החדשה מתבססת על התפיסה שעל התלמיד¹ לדעת את הסיפור התנ"כי הרציף, על מגוון ערכיו. סיפורי התנ"ך מספקים הצצה לחיי היומיום ולתפיסת עולמם הערכית-מוסרית של הקדמונים. לאחר הבנת הסיפור על רקע תקופתו, יש לנסות ולהפיק מתוך הדיון בעלילה ובנפשות הפועלות שיח רלוונטי משמעותי הנוגע למציאות חיינו ולסוגיות אישיות המעסיקות את התלמיד בשלבי התפתחותו השונים. דיון כזה ייערך בפרקים המזמנים שיח ערכי.

השאיפה היא, שהתלמיד יהיה מעוניין לבחון את ספר התנ"ך ולהעמיק בסיפוריו ובמסריו, ואף ימצא שחלק מלבטיו מקבילים ללבטי הגיבורים בתנ"ך, ולדילמות הקשורות לחיי הפרט והחברה בישראל כיום.

להלן נציג את רציונל התכנית, את המטרות הכלליות של הוראת תנ"ך וכן עקרונות מנחים להוראה. לאחר מכן נפרט את מיומנויות הלמידה הנדרשות מכל שכבת גיל, ואת פרקי התכנית בהתאם לשכבות הגיל

פרק א – מתווה התכנית מגן הילדים ועד כיתה י"ב

¹ הפניות במסמך כולו מנוסחות בלשון זכר או נקבה, אך מתכוונות לשני המינים.

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

1. רציונל

ספר התנ"ך מהווה בסיס להבנת היבטים עיקריים בהיסטוריה היהודית-ישראלית, במורשת ובאמונותיה. מטרת תכנית הלימודים היא שהתלמיד יגלה עניין וסקרנות ביחס לספר התנ"ך, יכיר את העושר, את הגיוון ואת האיכויות המיוחדות של הקורפוס, וידע ששורשי תרבותו נובעים ממנו. השאיפה היא שהתלמידים ידעו את עיקרי הסיפור התנ"כי ויכירו אחדות מסוגותיו הספרותיות, תוך חתירה להפקת משמעות ורלוונטיות לחייהם.

רציונל הלמידה כולל ארבעה עקרונות: ידיעת סיפורי התנ"ך, למידה משמעותית, רצף ובחירה.

1. ידיעת הסיפור ותכניו

התנ"ך מורכב מסוגות ספרותיות שונות, והסוגה הנרטיבית היא אחת הבולטות בו. הסיפור עוסק בדמויות, בקורותיהן, בהכרעותיהן ובמורכבויותיהן. הסיפור אינו סיפור גרידא; הוא משקף מגוון ערכים, דעות ואמונות המצויים בספר התנ"ך, כגון: אמונה באל אחד (מונותאיזם) לעומת אלים רבים; היחס לזר ולגר; תפיסה של גמול אישי לעומת גמול קיבוצי, ועוד. ניתוח הסיפורים מאפשר ניהול דיון סביב המסרים הגלויים והסמויים המופיעים בסיפור, ואף מאפשר הבעת עמדות, רגשות, ביקורת וכדומה. הסיפורים יילמדו בהקשר ההיסטורי והתרבותי של זמן כתיבתם, ויושם דגש הן על הכרת המקומות שבהם התרחשו האירועים, והן על הכרת השפה התנ"כית שבה נכתבו.

2. למידה משמעותית ורלוונטית

8

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

הנחת היסוד של התכנית היא שיש בטקסט התנ"כי רבדים רלוונטיים ומשמעותיים לעולמם של לומדיו ולערכי החברה. בתנ"ך מצויות תפיסות ערכיות, הומניסטיות ותרבותיות הנוגעות בהשקפת עולמם של כותביו, גיבוריו ולומדיו כאחד.

למידה משמעותית דורשת שהתלמידים יבינו היטב את הכתוב בטקסט, וכשלב נוסף יוכלו לחשוף תובנות רלוונטיות הקשורות לעולמם הפרטי, לחברה ולתרבות שבתוכה הם חיים.

3. רצף, סוגות ספרותיות והעמקה

תכנית הלימודים כוללת רצף לינארי. בכיתות ב-ט יילמדו הנושאים העיקריים לפי סדר הספרים ההיסטוריוגרפיים של המקרא, על פי נוסח המסורה, מבריאת העולם ועד שיבת ציון.

במהלך הלמידה יכירו התלמידים סוגות ספרותיות שונות כגון: סיפור, שירה, חכמה, חוק ונבואה. חשיפת התלמידים למגוון זה נועדה לפרוס בפניהם את העושר הספרותי והרעיוני המצוי במקרא ולהביאם להיכרות עם מנעד ספרותי נרחב שעשוי לדבר אל לבם בצורות שונות.

4. לימוד עצמי ובחירה

בכיתות חטיבת הביניים והחטיבה העליונה תוצע בחירה ביחס לחלק מתוכני הלימוד. הנחת היסוד היא, שמתן בחירה יאפשר למורים ולתלמידים לעסוק בתנ"ך מתוך עניין וסקרנות, משום שהלמידה תעסוק בתחומים קרובים לליבם.

בחטיבת הביניים תוצע בחירה בין מספר יחידות לימוד ללמידה עצמית, שבהן יתמודדו התלמידים עם קריאת התנ"ך, הבנתו וניתוחו באופן עצמי ועצמאי (בהנחיית המורים). בחטיבה

9

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

העליזנה יבחרו המורה והתלמידים שלושה נושאי בחירה מתוך שבעה, ועליהם ייבחנו בבחינת הבגרות. מוצע למורה לקיים דיון פתוח אודות בחירת היחידות.

2. מטרות כלליות של הוראת המקצוע

בחוק החינוך הממלכתי נקבע כי אחת ממטרות החינוך הממלכתי היא: "לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, [...] המכבד [...] את מורשתו, [ו] את זהותו התרבותית ואת לשונו, ללמד את תורת ישראל, תולדות העם היהודי, מורשת ישראל והמסורת היהודית... ולחנך לכבדם". תכנית הלימודים בתנ"ך לבית הספר הממלכתי מבוססת על ההכרה כי התנ"ך מהווה מרכיב בסיסי במכנה המשותף הרחב של העם היהודי לדורותיו. בתכנית הלימודים באים לידי ביטוי למידת תולדות העם, המורשת והתרבות היהודיות והישראליות, וערכים יהודיים ואוניברסאליים, כמתבקש ממטרות החינוך הממלכתי.

מטרות המקצוע

מטרות בתחומי הידע, המיומנויות והערכים

ידע

1. ידיעת המסופר במקרא על ראשית האנושות ועל קורות עם ישראל מימי האבות ועד חורבן בית ראשון ושיבת ציון;
2. הכרת הדעות וההשקפות היסודיות שבמקרא, כפי שהן באות לידי ביטוי בטקסט המקראי על מbacher סוגותיו;
3. הכרת החברה המקראית, תרבותה וזיקתה לתרבויות המזרח הקדום;

10

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

4. הכרת תהליך גיבוש ספר התנ"ך בהקשרו ההיסטורי.

מיומנויות

פיתוח מיומנויות הנדרשות לשם עיון עצמאי בתנ"ך:

1. מיומנויות קוגניטיביות

1. **איתור מידע והשוואה** – איתור מידע, הערכתו והשוואתו עם טקסטים מקראיים אחרים או עם טקסטים חוץ-מקראיים;
2. **חשיבה ביקורתית ואמפתית** – פיתוח שיח ביקורתי ואמפתי אודות מעשים, דמויות ומחשבות במקרא;
3. **טיעון והנמקה** – הצגת טיעונים מבוססים הנוגעים לשיח התנ"כי ולהווייתו;
4. **חשיבה יצירתית** – חשיבה יצירתית, העלאת מגוון רעיונות להבנת הטקסט המקראי ולהתמודדות עם הדילמות הערכיות והטקסטואליות שהוא מעלה;
5. **משמעות ורלוונטיות** – הפקת תובנות, עמדות ורעיונות לחיי התלמידים באופן מושכל וביקורתי.

2. מיומנויות תוך-אישיות

6. אינטליגנציה רגשית – הכללת פרשנות של אחרים וניהול שיח רגשי אודות הכתובים והעולה מהם; שיתוף בתחושות ובהרגשות.
7. תחושת מסוגלות – מסוגלות להתמודד עם משימות שונות של עיון במקרא תוך הבעת רפלקציה אישית (בכתב ובעל פה).

3. מיומנויות בין-אישיות

8. ניהול שיח – ניהול שיח מכבד גם במצבי מחלוקת ואי הסכמה על רקע השקפתי, ערכי או פרשני.
9. טיפוח היכולת להתמודד עם ריבוי דעות ועם ערכים משתנים במקרא.

11

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

10. פיתוח יכולת דיון אודות כתובים הנתונים במחלוקת.

ערכים

1. הכרה בחשיבותו של התנ"ך כמבטא ערכים אוניברסליים בכלל, ואת ערכיו של העם היהודי בפרט. כדוגמה לכך: ערכים הקשורים לתחום שבין אדם לחברו, אחריות חברתית, חרות, צדק, אמונה מונותאיסטית ועוד;
2. מודעות ושיח מעמיק אודות אופיו של התנ"ך כמייצג מגוון אמונות, דעות, דילמות ערכיות ותפיסות עולם במורשת ישראל, כך לדוגמה: היחס לבחירה חופשית, אחריות האדם על מעשיו, גמול וצדק, פולחן ועוד.
3. הבנת מקומה של ארץ ישראל בתנ"ך, והכרה בקשר של העם היהודי לארץ ישראל.

חשוב לציין כי המטרות נוסחו בצורה אחידה עבור כל שכבות הגיל, ומוטל על המורים להתאימן וליישמן בהתאם לגיל, לכישורים וליכולות של הלומדים.

להלן תוצגנה המיומנויות הייעודיות לכל חטיבות הגיל. דוגמאות לדרכי ההוראה ימצאו באתר 'תנ"ך ממלכתי'.

3. עקרונות מנחים להוראה

1. **רצף סיפורי ליניארי** – עיקרה של התכנית בנוי, כאמור, על ההיבט הסיפורי-נרטיבי, לפיכך סדר הלימוד יתגבש מתוך מגמה להורות את הסיפורים על פי הרצף המופיע בתנ"ך.

2. פרשנות – כלי לדיאלוג משמעותי בין התלמיד לטקסט

12

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

אחד מכלי הלימוד המרכזיים הוא האפשרות לבאר ולפרש. הפרשנות מתחלקת לשני שלבים. הסופר אברהם ב. יהושע הגדיר היטב את השלב הראשון:

העבודה הפרשנית תשתדל להיעשות מתוך עיון ישיר בטקסטים (הקלאסיים) עצמם... הקלסיקה שלהם מתבטאת בכך שאנו יכולים לקרוא אותם מעבר לתנאי זמנם, על ערכיהם המוסריים והתרבותיים. מי שקורא את התנ"ך כטקסט ספרותי בעל מעלה מיוחדת, או כטקסט דתי בעל משמעות רוחנית עמוקה, מבקש לראותו כטקסט חי, שערכו, למרות עתיקותו, רלוונטי לקורא. לכן קריאה ראשונה היא קריאה טקסטואלית ישירה, שמזדקקת לפרשנות היסטורית או פילולוגית רק במקומות סתומים ממש.

(א.ב. יהושע, סיפור קין והבל במקרא, כוחה הנורא של אשמה קטנה).

הקריאה הראשונה נועדה להבנת הכתוב, מתוך הנחת יסוד שיש בו ממדים רלוונטיים ומשמעותיים עבור הקורא.

לאחר מכן ניתן להגיע לשלב השני, היצירתיות הפרשנית:

דרכי המדרש והיצירה נמשכים והולכים עד לדורות שלנו. כל ילד השומע את סיפורי התנ"ך מקבל אינטרפרטציה מסוימת, לפי האדם שמפיו שמע אותם, ואף הוא מוסיף אולי ומספר סיפור מסוים... הדמויות בתנ"ך ממשיכות לחיות.

(הרב עדין שטיינזלץ, דמויות מן התנ"ך).

המורה יציג בפני התלמידים את רובדי הפרשנות השונים, התלמידים יביעו את עמדתם המנומקת אודותם, וינסו להציע עמדה התומכת בפרשנות קיימת או מציעה אלטרנטיבה פרשנית, על פי דעתם.

3. לימוד חווייתי – חוויית הלימוד יכולה להיות חוויה אינטלקטואלית, רגשית, ביקורתית ודיאלוגית. המשותף לכל אלה הוא החתירה ללימוד משמעותי.

13

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

4. **בחירה** – "חנוך לנער על פי דרכו": תכנית הלימודים בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה מציעה יחידות בחירה, הנתונות לבחירת המורים והתלמידים על פי רצונם. מומלץ למורה להתייעץ עם תלמידיו בשאלת בחירת היחידות.
5. **לימוד מתוך ספר תנ"ך שלם** – כבר בראשית לימודם ירכשו התלמידים, באופן מדורג, את היכולת לקרוא מתוך הכתובים עצמם. בכיתות א'-ג' המורים ילמדו מתוך חומש בראשית, בפונט גדול ובלבד שיכלול את הטקסט התנ"כי המלא שבתכנית הלימודים, ואילו החל בכיתה ד' ואילך ישתמשו התלמידים בספר התנ"ך השלם, למען יוכלו לדפדף בו, להשוות ולהשלים נושאים ועניינים, וכך גם להרחיב את הבקיאות וההתמצאות.
6. **היקף הידע** – הכרת תוכנם של סיפורי התנ"ך שבתכנית הלימודים, תוך שימת לב לעושר המבע הרעיוני הגלום בהם ולמשמעותם, בנוסף על הכרת מקומות בארץ והכרת טיבן של הדמויות.
7. **לימוד בין-תחומי** – כאופציה לפרשנות רלוונטית. לימוד התנ"ך יכול לקיים זיקות למנעד של תחומי ידע ושדות מחשבה מגוונים, כגון: ידיעת הארץ, פילוסופיה והגות, אומנויות, ספרות, היסטוריית המזרח הקדום, ספרות המזרח הקדום וכדומה. תחומי דעת אלה מתכתבים עם המקרא, ויכולים לסייע לפירושו ולהבנתו.
8. **ניבים וביטויים** – בכל שכבת גיל, על המורה לשלב ניבים, ביטויים, או חלקי פסוקים שהפכו למטבעות לשון רווחות בספרות ובשפה העברית בת ימינו (רשימת הניבים והביטויים נמצאת באתר 'תנ"ך ממלכתי' (בקישור כאן). (אחד מהעקרונות המנחים של התכנית נוגע לזיקה הלשונית הקיימת בין שפתם העכשווית של התלמידים לבין השפה המקראית.)

3. דרכי הערכה

14

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

מוצע למורים להשתמש בדרכי הערכה מגוונות כדי ליצור עניין וסקרנות, וכדי לאפשר העמקה והרחבה בלימוד. ההערכה בדרכים מגוונות תביא לידי ביטוי את עקרונות העמ"ר בלמידה. דרכי הערכה מגוונות ניתן למצוא באתר 'תנ"ך ממלכתי' ובקישור כאן.

פרק ב – הוראת התנ"ך בחינוך הקדם יסודי

מבוא

פגישה של ילדי הגן עם סיפורי התנ"ך משמעה פגישה עם הנרטיב המרכזי שעליו מושתתת זהות תרבותית-לאומית יהודית וכלל אנושית. מפגש מהנה עם סיפורי התנ"ך המתאימים לתפיסתם ולהבנתם של הילדים בגיל הרך עשוי להשאיר חותם על יחסם בעתיד לספרות המקראית, לדמויות המקראיות, לשפה המקראית הייחודית ולחלק מן הדילמות הערכיות הגלומות בסיפור המקראי.

"הילדים נחשפים לראשונה למושגי היהדות כבר בגיל הרך. בגיל זה מתחיל להתפתח עולם הדימויים האישי ונוצרת תחושת 'בית' בתוך התרבות. החשיפה של הילדים לתכנים ולערכים יהודיים מאפשרת להם לראות ביהדות עולם תרבותי ומקור לתחושת השייכות".

(תרבות יהודית בעולם משתנה, מסקנות הוועדה לגיל הרך בנושא דו"ח ועדת שנהר)

15

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

תכנית לימודים זו ממליצה על מפגש עם הספרות המקראית בגן הילדים מתוך הקפדה על התאמת התכנים בבחירת הסיפורים, מציעה עקרונות מנחים לאופן הסיפור, וכן הצעות דידיקטיות נוספות ומביאה דוגמאות לבחינת התאמת הסיפורים המיועדים לשילוב בתכנית הלימודים בגן, תוך העלאת לבטים חינוכיים, התפתחותיים וערכיים.

1. ספרות מקראית בגן הילדים

באמצעות סיפורי המקרא הילדים נפגשים עם סיפורים מרכזיים בתרבות ובמורשת היהודית-ישראליות. הסיפורים הלקוחים מהתורה הם מלאי דרמות, ועוסקים בסוגיות אנושיות קיומיות המוכרות לכולנו. סביב סיפורים אלה ניתן להעמיד את המסד ללמידה משמעותית.

2. מטרות הלימוד

- הכרת מבחר סיפורים מהספרות המקראית;
 - הכרת דמויות ואירועים מרכזיים בסיפורי המקרא;
 - הכרה בקיום של אמונות וערכים שונים במקרא;
 - מפגש עם ערכים אנושיים ולאומיים, כפי שהם מופיעים בסיפורי המקרא;
- באמצעות הספרות המקראית ייחשף הילד ללשון המקרא, ויעשיר את אוצר המילים בביטויים ובניבים ממקורותיה.

3. קריטריונים לבחירת הסיפורים

- סיפורים המכילים עלילה שהילדים מסוגלים לעקוב אחריה;

16

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

- סיפורים שבמרכזם דמויות חשובות ומוכרות;
- סיפורים על דמויות במקרא הקשורות זו לזו ברצף כרונולוגי שמאפשר לילדים לעקוב אחר השתלשלות המאורעות;
- סיפורים שיש בהם היבט אופטימי;
- סיפורים המעוררים דילמה שבכוח הילדים להתמודד עמה.

4. הכנה של הגננת

- הכרת הפרק במקורו המקראי, והקראתו הרהוטה;
- עיבודו של הסיפור המקראי עד לכדי לימודו וסיפורו בגן – קביעת ההיקף, מיקוד הנושא בשיעור, החלטה מה יושמט או יורחב, השלמת פרטים חיוניים להבנת הסיפור, הכנת פעילויות ללימוד ובעקבותיו וקבלת החלטה אילו מסרים יודגשו;
- בחירת עזרים להמחשה ולהארה של הסיפור על היבטיו השונים, כדוגמת סרטונים, תמונות וציורים.

5. כיצד מספרים?

יש ערך תרבותי למפגש של הילדים עם הסיפור המקראי כטקסט מתוך ספר התנ"ך. על כן חשוב שבידי הגננת יהיה ספר תנ"ך, והקריאה תתבצע מתוך הטקסט המקראי. שפת המקרא אינה השפה של זמננו. הסיפור המקראי הוא מתומצת, וכולל אוצר מילים וצורות תחביריות שהם בגדר זרים לשפת התלמידים. לכן, מתפקידה של הגננת לתווך בין הטקסט

17

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

המקראי, על כל מורכבותו, לבין הילד, לעבד את הסיפור בהתאם לתפיסתו ולהשתמש בלשון המובנת לו.

6. המלצות לאופן הקראת הסיפור בגן

- ניתן ליצור הקדמה מזמינה, שיוצרת עניין, ועוסקת בסוגיה, בדמות או באירוע, כדי לכוון את הקריאה של הסיפור וליצור מיקוד וסקרנות לשמיעתו.
- מומלץ לספר את הסיפור ברצף, מתחילתו ועד סופו. לחילופין, ניתן לספרו בשילוב הפסקות בנקודות מסוימות, לצורך הבהרה, שיחה קצרה על העלילה והדמויות, או העלאת תהיות ושאלות ביחס להמשכו של הסיפור.
- חשוב לקרוא את הסיפור כלשונו. כך יתוודע הילד ללשונו המיוחדת של ספר התנ"ך, ויחוש קרבה אליה תוך שהוא מרחיב ומעשיר את שפתו. לצד זה, חשוב להקפיד על תיווך בין שפת המקרא לשפת היום-יום שלנו.
- מומלץ להשתמש במימיקה נרחבת בעת הקראת הטקסט, ולקרוא אותו בהטעמה ובהדגשה, בהתאם לעלילה ולתוכן הטקסט.
- מוצע לבחור בנושא אחד שבו יתמקד השיעור.
- בשלב הדיון, מוצע לשאול בתחילה שאלות מתחום התוכן העוסקות בדמויות, בעלילה במקום ובזמן, על מנת לוודא שבסיס התוכן נהיר לכל התלמידים.
- מומלץ לפתח דיון בנושא שנבחר לעמוד במוקד השיעור, ובו ניתן יהיה לשאול שאלות בסדר חשיבה גבוה (דעה, השערה), או שאלות המעוררות את תגובות התלמיד, כאמפתיה או כביקורת כלפי אירועים ודמויות בסיפור.

18

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

□ רצוי להשתמש בכל האמצעים לשם העשרה, הרחבה וסיכום הנלמד בשיעור: סרטונים, ציורים, המחזה, וכיד הדמיון הטובה עליכם.

7. מבחר סיפורים המתאימים לגיל הרך:

- הציווי 'לך לך' (בראשית י"ב, א-ט)
- רועי לוט ורועי אברהם (בראשית י"ג, א-יב)
- אברהם ושלושת האורחים הניצבים עליו (בראשית י"ח, א-טו)
- לידת יצחק (בראשית כ"א, א-ח)
- יצחק ורבקה (בראשית כ"ד)
- הולדת עשיו ויעקב (בראשית כ"ה, יט-לד)
- חלום יעקב (בראשית כ"ח, א-כב)
- אהבת יעקב ורחל (בראשית כ"ט)
- סיפורי יוסף: חלומות יוסף (בראשית ל"ז)
- יוסף במצרים (בראשית ל"ט-מ"א, מבחר)
- השעבוד במצרים, הולדת משה, יציאת מצרים (שמות א'-י"ד, מבחר)
- מעמד הר סיני ועשרת הדברות (שמות י"ט-כ')

19

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

- המרגלים ביריחו (יהושע ב')
- מלחמת גדעון במדיינים (שופטים ו'-ח')
- חיי שמשון (שופטים י"ד-ט"ז)
- דוד וגולית (שמואל א' י"ז)
- חלום שלמה (מלכים א' ג')
- מגילת רות (רות א'-ד')
- מגילת אסתר (אסתר א'-י', מבחר)

פרק ג – תכנית הלימודים בחינוך היסודי (כיתות א'-ו')

חלק א': הוראת התנ"ך בחינוך היסודי – כיתה א'

רציונל

שעת הלימוד בכיתה א' תאפשר לחשוף את התלמיד לסיפורים מרכזיים ובסיסיים של ספרות המקרא. הבחירה בסיפור המקראי נובעת מהידיעה שילדים אוהבים סיפורים, ושסיפורי התנ"ך מרתקים בתכניהם ובלשונם. סיפור מרתק, המצית את דמיונו של התלמיד, מעשיר את עולמו ומפתח את יכולותיו השכליות, יהפוך את הספר קרוב ללב התלמיד ויקל על הלימוד בו בשנות החינוך היסודי.

20

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

תלמיד בכיתה א' נמצא בשלב רכישת הקריאה, ואינו יכול לקרוא בעצמו את הטקסט המקראי. יחד עם זאת, הוא עדיין יכול להתחבר להנאה הבסיסית שבשמיעת סיפור. יש להעניק חשיבות גדולה להקראת הטקסט על ידי המורה בשעת הלימוד. קריאה זו תתווך בין הטקסט המקראי, על תכניו ולשונו המיוחדים, לבין התלמיד.

ההצעה לתכנית לכיתה א' לקוחה מתוך הסיפור המקראי שבתורה. הסיפורים הלקוחים מהתורה הינם מלאי דרמות, ועוסקים בסוגיות אנושיות-קיומיות של כולנו. סביב סיפורים אלה ניתן להניח את המסד ללמידה המחברת את התלמיד למשמעות ולרלוונטיות לחייו.

קריאה ראשונית זו של סיפורי המקרא בכיתה א' תהווה בסיס ללימוד מעמיק ונרחב, על פי הנדרש בתכנית הלימודים ועל פי עקרונות הלמידה המשמעותית בשלבי החינוך היסודי.

ראשית לימוד התנ"ך

חשיפת התלמידים לסיפורי התנ"ך תהיה המשך ללימוד סיפורי התנ"ך במסגרות החינוך הקדם יסודי.

שעת הלימוד השבועית המוקדשת להוראת התנ"ך בכיתה א' תוקדש ללימוד של כ-15 סיפורים מתוך מבחר ההצעות לסיפורים המופיעות בתכנית, כפי שיופיעו להלן.

אנו ממליצים להקדים את הוראת הנושא 'לקראת תורה' לחודש האחרון של כיתה א', ולציין את האירוע המקובל בבתי הספר כ'קבלת ספר התורה' בסמוך למועד חג השבועות, לשם יצירת הקשר לחג מתן תורה, והענקת משמעות להתחלת לימוד המקרא מתוך ספר התנ"ך. מיד עם תחילת כיתה ב' יחלו התלמידים את לימוד סיפור הבריאה הפותח את ספר בראשית.

מטרות ההוראה:

□ הכרת התנ"ך כספר ייחודי;

21

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

- חשיפת התלמיד לתנ"ך, על תכניו ושפתו הייחודית;
- הכרת הדמויות מתוך המקרא והאירועים שבהם הן פועלות;
- יצירת מפגש עם השפה המקראית, העשרת אוצר המילים בביטויים ובניבים ממקורותיה.

הכנה של המורה

- הכרת הפרק במקורו המקראי, והקראתו הרהוטה;
- עיבודו של הסיפור המקראי והכנתו ללימוד ולסיפור בכיתה: מבחינת קביעת ההיקף, מיקוד הנושא בשיעור, גבולות הסיפור (מה יושמט או יורחב), לימוד פרטים חיוניים להבנת הסיפור, הכנת פעילויות לצורך הלימוד ובעקבותיו וקביעה אילו מסרים יודגשו בכיתה.
- בחירת עזרים להמחשה ולהארה של הסיפור על היבטיו השונים, כדוגמת סרטונים, תמונות וציורים.

כיצד מספרים?

ערך תרבותי רב טמון במפגש של הילדים עם הסיפור המקראי כטקסט הלקוח מתוך ספר התנ"ך. על כן חשוב שבידי המורה יהיה ספר התנ"ך, והקריאה תהיה מתוך הטקסט המקראי. שפת המקרא איננה שפה של זמננו. בנוסף, הסיפור המקראי מתומצת, והוא כולל אוצר מילים וצורות תחביריות שהינם זרים לשפת התלמידים. תפקיד המורה לתווך בין הטקסט המקראי,

22

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

על כל מורכבויותיו, לבין התלמיד. כמו כן, תפקידו לעבד את הסיפור בהתאם לתפיסתו של התלמיד ולהשתמש בלשון המובנת לו.

המלצות לאופן קריאת הסיפור בכיתה

- ניתן ליצור הקדמה מזמינה, היוצרת עניין, ועוסקת בסוגיה, בדמות או באירוע, כדי לכוון את הקריאה של הסיפור, וליצור מיקוד וסקרנות לשמיעתו.
- ניתן לספר את הסיפור ברצף, מתחילתו ועד סופו, או לחילופין תוך הפסקות בנקודות מסוימות לצורך הבהרה, לשם קיום דיון קצר הנוגע לעלילה ולדמויות, או כדי להעלות תהיות ושאלות ביחס להמשכו של הסיפור.
- חשוב לקרוא את הסיפור כלשונו. כך יפנים התלמיד את שפת התנ"ך. לצד זה, חשוב ליצור את התיווך בין שפת המקרא לשפת היום-יום שלנו.

הצעות לסיפורים:

- בריאת העולם (בראשית א'-ב')
- גן העדן (בראשית ג')
- פרשת המבול (בראשית ו', ה' ואילך)
- מגדל בבל (בראשית י"א, א'-ט')
- הכנסת האורחים של אברהם והבשורה על הולדת יצחק (בראשית י"ח, א-יט)
- יצחק ורבקה (בראשית כ"ד)
- הולדת עשיו ויעקב (בראשית כ"ה, יט-לד)
- חלום יעקב (בראשית כ"ח, א-כב)
- אהבת יעקב לרחל (בראשית כ"ט)

23

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

יוסף ואחיו; חלומות יוסף ומכירתו (בראשית ל"ז)
יוסף במצרים (בחירה של פרק אחד מתוך בראשית ל"ט-מ"א)
פגישת יוסף ואחיו (בחירה של פרק אחד מתוך בראשית מ"ב, מ"ד, מ"ה)

לקראת קבלת ספר התורה

רצוי שטקס 'קבלת התורה' יעשה לקראת חג השבועות, כדי ליצור את ההקשר לחג מתן תורה, ולהעניק משמעות להתחלת לימוד המקרא מתוך ספר התנ"ך בכיתה ב'.
ספר הלימוד בכיתה ב' יהיה ספר מקור, המתאים לגיל התלמידים המתחילים את הלימוד בספר התנ"ך. בטקס 'קבלת התורה' ניתן לחלק לתלמידים את ספר המקור, שבו יחלו ללמוד בכיתה ב'.

פעילויות הנהוגות בבית הספר כהכנה לקראת טקס 'קבלת התורה'

1. סיפור קבלת התורה בסיני (שמות, פרקים י"ט-כ):

- ההכנות לקראת מעמד הר סיני;

- מעמד הר סיני – אירוע מכונן בחיי עם ישראל;

- מעמד הר סיני – הבחירה בעם ישראל כ'עם סגולה';

- הברית בין אלוהים והעם;

- עשרת הדיברות;

- חג השבועות – חג מתן תורה;

24

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

2. ביקור בבית הכנסת

- בית התפילה היהודי – מקום התכנסות לתפילה;
- התפילה בבית הכנסת – ביום חול, בשבת, בחג ובמועד;

ג. מפגש עם תשמישי הקדושה

- תשמישי קדושה אישיים, כגון: ציצית, תפילין, מזוזה;
- תשמישי קדושה לכלל הציבור, כגון: ספר התורה, שופר;

ד. מפגש עם סופר סת"ם

- מיהו סופר סת"ם, ומה תפקידו?
- בעזרת מה כותב סופר סת"ם?
- על מה כותב סופר סת"ם?

4. מפגש עם סופר הכותב ספרי ילדים עם זיקה לתנ"ך;

5. לימוד אגדות, שירים ופתגמים שנכתבו על התורה.

פרק ד – תכנית הלימודים לכיתות ב'-ו'

25

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

חלק א – מתווה תכנית הלימודים לכיתות ב'ו'

מבוא

מלבד הרציול הכולל (ראו לעיל בפרק א) חשוב להדגיש את ההיבטים הבאים:

בכיתות בית הספר היסודי מיקוד הלמידה יושתת על הסיפור והחוויה המשמעותית העולה ממנו. נדבך נוסף יתבסס על הכרת הדמויות התנ"כיות ועולמן הערכי, יחד עם הזדהות או פיתוח חשיבה ביקורתית כלפיהן וכלפי מה שהן מייצגות. ידיעת הסיפורים והלמידה על הרצף מהווים נדבך מרכזי בהוראת התנ"ך בכיתות היסודי.

מטרות

1. ידע

1. התלמידים יכירו את סיפורי התנ"ך, מבריאת העולם, דרך הכניסה לארץ ישראל בימי יהושע בן נון וההתבססות של עם ישראל בארץ, ועד סיפורי ספר שופטים.
2. התלמידים יכירו את ערכי החברה הבולטים בתנ"ך.
3. התלמידים יבינו את תהליכי הגיבוש של עם ישראל, ויכירו את דרכיו במדבר עוד טרם הכניסה לארץ, ואת ההתמודדויות עם הכניסה לארץ וההתבססות בה.

מיומנויות למידה בחינוך היסודי

מבוא

המיומנויות מהוות כלי הכרחי ללימוד המקצוע ולעיצובם של לומדים עצמאיים בתנ"ך. המיומנויות הן כלי עזר בידי התלמיד לעמוד על המאפיינים הייחודיים של הספרות התנ"כית, לשונה, רעיונותיה, תפיסותיה, ערכיה ומשמעותיותה. המיומנויות אמורות להשתלב ולקבל ביטוי כחלק מובנה בתהליכי ההוראה, הלמידה והערכה.

26

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושאיבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

הכשרתו של לומד עצמאי נבנית בשלבים, החל בהקניית כלים להבנת הטקסט ועד להעמקה ושיח סביב משמעויות הנובעות מן הטקסט ומשליכות על הוויית חייו של הלומד. רשימת המיומנויות להוראה וללמידה, המסייעת בהכנת פעילויות למידה, כוללת מיומנויות חשיבה, מיומנויות תוך-אישיות ומיומנויות בין-אישיות.

תהליך הפנמת המיומנויות והקנייתן הוא תהליך ספיראלי, שראשיתו בגיל בית הספר היסודי וסופו בחינוך העל יסודי. התהליך מעמיק ומתרחב ככל שמוסיפים ומשתמשים במיומנויות בהזדמנויות ובהקשרים שונים, וברמות קושי הולכות וגדלות. ההחלטה באיזו מיומנות להשתמש ובאיזה הקשר תלויה במטרות ההוראה, בגיל התלמידים, בהתפתחותם הקוגניטיבית, ביכולותיהם ובשיקול דעתם של המורים.

בטבלת המיומנויות חמישה סעיפים:

- א. מיומנויות להתמצאות בתנ"ך
 - ב. מיומנויות להבנת הכתוב בתנ"ך - מיומנויות אורייניות
 - ג. מיומנויות להבנת המשמעות הרעיונית של הכתובים - מיומנויות חשיבה, תוך-אישיות ובין-אישיות.
 - ד. מיומנויות להבנת דרכי העיצוב הספרותי בתנ"ך
 - ה. מיומנויות למקצועות נלווים לתנ"ך
- רשימת המיומנויות בתוך כל סעיף מייצגת מיומנויות עיקריות, אך אינה מסודרת בהכרח בסדר חשיבות עולה או יורד.

27

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

הישגים מצופים בתחום מיומנויות הלימוד על פי שכבות הגיל			
מיומנויות	עד סוף ב	עד סוף כיתה ד	עד סוף כיתה ו
א. מיומנויות להתמצאות בתנ"ך	☐ הלומדים ימצאו פרק ופסוק בספר התורה, לפי אותיות וערכם המספרי.	☐ הלומדים ידעו להתמצא במבנה ספר התנ"ך: סדר הספרים, מציאת פרק ופסוק לפי אותיות.	☐ הלומדים ידעו לזהות את שמות הפרשות.
ב. מיומנויות להבנת	☐ הלומדים יקראו קריאה מדויקת בהתאם לניקוד. ☐ הלומדים יקראו בהתאם לטעמים המפסיקים העיקריים (סילוק, אתנח וזקף). ☐ הלומדים ידעו לזהות הערות נוסח, כגון תופעת קרי וכתביב.	☐ הלומדים יקראו קריאה מדויקת בהתאם לניקוד. ☐ הלומדים יקראו בהתאם לטעמים המפסיקים העיקריים (סילוק, אתנח וזקף).	☐ הלומדים ידעו לזהות הערות נוסח, כגון תופעת קרי וכתביב. ☐ הלומדים יטעימו את המילים כראוי – במלעיל או במלרע.

28

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>☐ הלומדים יזהו מאפיינים מרכזיים של לשון התנ"ך, כדוגמת ו"ו ההיפוך, לשון מצרפת (ה"א השאלה: "הידעת?", ה"א המגמה: "השמימה", כינויי מושא חבורים: "השקיני").</p> <p>☐ הלומדים יזהו מילים וצירופי מילים לפי הקשרם בכתוב, תוך הסתייעות בהסברים נלווים.</p> <p>☐ הלומדים יפרשו מילים או צירופי מילים בעזרת מילון מקראי.</p>		<p>ההיפוך, לשון מצרפת (ה"א השאלה: "הידעת?", ה"א המגמה: "השמימה", כינויי מושא חבורים: "השקיני").</p> <p>☐ הלומדים יזהו מילים וצירופי מילים לפי הקשרם בכתוב, תוך הסתייעות בהסברים נלווים.</p>	<p>הכתוב בתנ"ך - מיומנות אורייניות</p>
<p>☐ הלומדים יאספו פרטי מידע ויצרפו אותם לכלל תמונה מקיפה.</p> <p>☐ הלומדים ינסחו בלשונם, בכתב או בעל פה, את הסיפור בקטע הנלמד.</p>	<p>☐ הלומדים יאספו פרטי מידע ויצרפו אותם לכלל תמונה מקיפה.</p> <p>☐ הלומדים ינסחו בלשונם, בכתב או בעל פה, את</p>	<p>☐ הלומדים יאספו פרטי מידע ויצרפו אותם לכלל תמונה מקיפה.</p> <p>☐ הלומדים ינסחו בלשונם, בכתב או בעל פה, את הסיפור בקטע הנלמד.</p> <p>☐ הלומדים יאתרו בכתוב ביטויים המבטאים רעיונות ביחידה הנלמדת.</p>	<p>ג. מיומנות להבנת המשמעות הרעיונית של</p>

☐ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

☐ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

☐ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

☐ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

☐ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

☐ למידה מבוססת פרויקטים;

☐ המחזה;

☐ יצירת משחק.

<p>□ הלומדים יאתרו בכתוב ביטויים המבטאים רעיונות ביחידה הנלמדת.</p>	<p>הסיפור בקטע הנלמד. □ הלומדים יאתרו בכתוב ביטויים המבטאים רעיונות ביחידה הנלמדת.</p>	<p>□ הלומדים ידונו ברעיונות העולים מהקטע הנלמד: תחושות הגיבורים, מעשים או אמירות בסיפור.</p>	<p>הכתובים - מיומנויות חשיבה, תוך-אישי ות ובין-אישי ות</p>
<p>□ הלומדים ידונו ברעיונות העולים מהקטע הנלמד: תחושות הגיבורים, מעשים או אמירות בסיפור.</p>	<p>□ הלומדים ידונו ברעיונות העולים מהקטע הנלמד: תחושות הגיבורים, מעשים או אמירות בסיפור.</p>	<p>□ הלומדים יבטאו את עמדותיהם וינמקו אותן ביחס לדמויות ואירועים נלמדים: יעריכו אותם, יבקרו אותם וינהלו שיח אודותם.</p>	
<p>הלומדים יבטאו את עמדותיהם לגבי דמויות ואירועים נלמדים:</p>	<p>הלומדים יבטאו את עמדותיהם לגבי דמויות ואירועים נלמדים:</p>		

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

<p>ינמקו אותם, יעריכו אותם, יבקרו אותם וינהלו שיח אודותם.</p> <p>הלומדים יערכו דיוני דילמה אודות הכתוב במקרא, דמויות ואירועים מרכזיים בו, וערכים העולים ממנו.</p> <p>הלומדים יאתרו ויסבירו דמיון ושוני בין כתובים: ישו הותרחשויות, רעיונות, דמויות וכד', ויסיקו מסקנות מן ההשוואה.</p>	<p>ינמקו אותם, יעריכו אותם, יבקרו אותם וינהלו שיח אודותם.</p> <p>הלומדים יערכו דיוני דילמה אודות הכתוב במקרא, דמויות ואירועים מרכזיים בו, וערכים העולים ממנו.</p>		
<p>הלומדים יזהו דמויות ראשיות ומשניות, תכונותיהן ודרך עיצובן בסיפור המקראי.</p> <p>הלומדים יאתרו את מבנה העלילה: פתיחה, דמויות, זמן ומקום; בעיה ופתרון; מסר.</p>	<p>הלומדים יזהו דמויות בסיפור ותכונותיהן.</p> <p>הלומדים יאתרו את מרכיבי העלילה: פתיחה, דמויות, זמן ומקום; בעיה ופתרון; מסר.</p>	<p>ד. מיומנויות להבנת דרכי העיצוב</p>	

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושׁיבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>הלומדים יאתרו מאפיינים של סיפור תנ"כי, כגון: דו-שיח, מילים מנחות, פערים, חזרות, ריבוי פעלים.</p>		<p>הספרותי במקרא</p>
<p> ☐ הלומדים יזהו פרטים הקשורים להווי החיים בתקופת המקרא. הלומדים יזהו במפות המתייחסות לתקופתהתנ"ך אתרים, אזורים, דרכים וגבולות שלממלכות ושבטים בארץ ישראל ובמזרח הקדום ☐ הלומדים יפיקו מידע מתוך המפות ויסיקו מסקנות. ☐ הלומדים יזהו במדרשים בספרות היפה לדורותיה ובאמנויות לסוגיהן, התייחסות ועמדות אל הכתובים המקראיים . ☐ הלומדים ילמדו ביטויי לשון ומונחים של השפה העברית עד לימינו. </p>	<p> ☐ הלומדים ישתמשו באמצעים אומנותיים מגוונים להעשרת חוויית הלימוד. הלומדים יזהו במפות המתייחסות לתקופת התנ"ך אתרים, אזורים, דרכים וגבולות שלמלכות ושבטים בארץ ישראל ובמזרח הקדום הלומדים יפיקו מידע מתוך המפות ויסיקו מסקנות. ☐ הלומדים יזהו במדרשים, בספרות היפה לדורותיה ובאמנויות לסוגיהן, התייחסות ועמדות אל הכתובים המקראיים. </p>	<p>ה. מיומנויות למקצועות ולזווים למקרא</p>

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

קישור לאתר	☐ הלומדים ילמדו ביטויי לשון ומונחים של השפה העברית עד לימינו. קישור לאתר		
------------	--	--	--

33

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

דרכי הערכה בחינוך היסודי

מבוא

ארגון הלמידה, ההוראה וההערכה, במסגרת הלמידה המשמעותית, מעלה את הצורך במתן דגש לשלושה היבטים מרכזיים: ערך לתלמיד ולחברה, מעורבות בלמידה, ויצירת רלוונטיות לחייו. מתוך כך, מוצע לעשות שימוש בדרכי הערכה מגוונות כדרך ליצירת עניין וסקרנות ביחס לכתוב. בתהליך הלמידה וההוראה רצוי וחשוב להעריך בדרכים מגוונות, שבהן ייושמו עקרונות העמ"ר.

עקרונות מנחים לדרכי ההערכה

העקרונות להערכה נוסחו בצורה אחידה לכל שכבות הגיל בחינוך היסודי. על המורה להתאימם וליישמם בהלימה לשכבת הגיל, לכישורים וליכולת של הלומדים.

בכל דרכי ההערכה יש לשמור על העקרונות הבאים:

34

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

1. התוצר שיפיקו התלמידים – בחינה, עבודה, מצגת, המחזה וכיו"ב – ייתן ביטוי בראש ובראשונה לקריאה צמודה של הכתוב, ויהיה מבוסס על שיח שמתקיים לאחר לימוד מעמיק בו.
2. ההערכה תשקף תהליך של למידה.

הקריטריונים להערכה המופיעים להלן יינתנו מראש לתלמיד, ועל פיהם תוערך עבודתו על ידי המורה. יש להתאים את הקריטריונים לתלמידי החינוך היסודי בהתאם לשכבת הגיל, ליכולות ולכישורים של התלמידים.

מהות הלמידה -

הבנית גוף הידע התייחסות לפסוקים ולשאלות העולות מהן

-הקול האישי של התלמיד העולה מן העבודה הבעת עמדה עצמאית מנומקת ומבוססת

-תהליך הלמידה

-הצגת הלמידה

את משקל כל אחד מהקריטריונים יקבע המורה. כמובן שהמשקל הרב ינתן ל"מהות הלמידה".

הצעות לדרכי הערכה מגוונות:

□ מ

35

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

חלק ב – פרקי הלימוד ונושאים עיקריים לכיתות ב'ו'

כיתה	פרקים ונושאים	הצעות להוראה באמצעות רעיונות גדולים
ב	<p>ספר בראשית – חלק א: סיפורי ראשית האנושות וראשיתו של עם ישראל</p> <p>בריאה וראשית האנושות: א', ב', ג', ד', ו', ז', ח', ט', י"א (א-י).</p>	<p>-כיצד האדם התמודד עם האחריות שהוטלה עליו בסיפורי הבריאה?</p> <p>-האדם קיבל אחריות על העולם בסיפור הבריאה האם אחריות זו התקיימה?</p> <p>-בריאתו של האדם בצלם אלוהים עושה את האדם לאחראי יותר, האמנם?</p> <p>-בריאת האדם בצלם אלוהים היא מחויבות ואחריות, האם האדם עמד בכך?</p> <p>-התנהגותו של האדם שיבשה את העולם המושלם שברא אלוהים.</p> <p>-סיפורי הראשית מתארים עולם שאינו מושלם, כיצד?</p>

36

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>האדם בהתנהגות ובמעשיו לא שמר על העולם, בהתאם לתפקיד והמשמעות שנתנו לו בבריאתו.</p> <p>מדוע אברהם ראוי להיות אבי האומה?</p> <p>עשרת הניסיונות שעובר אברהם מוכיחים עד כמה הוא ראוי להיות אבי האומה.</p> <p>קורות אברהם רצופים באירועי מכוננים(משמעותיים) בהם רגעי שפל ורגעי התרוממות ושיא.</p> <p>באילו ניסיונות אברהם פעל בהתאם למצופה ממנו, ובאילו היה יכול לפעול אחרת?</p> <p>הניסיונות השונים מבטאים את המתח בין האמונה באלוהים לבין היות אברהם בשר ודם.</p> <p>כיצד החזון שניתן לאברהם אבי האומה מכיל בתוכו הבטחה ודרישה.</p> <p>מציאות חייו של אברהם, עמדת בניגוד להבטחה האלוהית.</p> <p>אילו תכונות אברהם מגלה באירועים המתרחשים בחייו?</p>	<p>מחזור סיפורי אברהם: י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ח, י"ט, כ', כ"א, כ"ב*, כ"ג.</p> <p>*בשל מורכבותו, יילמד הפרק על פי שיקול דעתם של המורים תוך התאמה פדגוגית לאוכלוסיית התלמידים.</p> <p>בכיתה ב' הלמידה תהיה מתוך חומש בראשית במהדורה מיוחדת בעלת פונט גדול.</p>	
<p>מדוע הכותב בחר לספר דווקא את הסיפורים האלה?</p>	<p>ספר בראשית – חלק ב: סיפורי האבות</p> <p>יצחק: כ"ד, כ"ה, כ"ו, כ"ז.</p>	<p>ג'</p>

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>-סיפורי האבות יוצרים "אלבום תמונות" משפחתי לאומי. אילו סיפורים /תמונות מרכזיים בסיפורי האבות נגלים לנו ומדוע דווקא אלה?</p> <p>-התכונות של יצחק ויעקב העולות מהאירועים המתרחשים בחייהם, מצדיקים או לא מצדיקים את היותם אבות האומה.</p> <p>-מה תרומתן של הנשים, אימהות האומה, בקיום ההבטחה האלוהית לאבות האומה.</p> <p>-מה תפקיד הנשים ביצירת משפחת האבות.</p> <p>-תרומתן של הנשים לקיום ההבטחה האלוהית עבורן ועבור הדורות הבאים.</p> <p>-יחסים בתוך המשפחה יוצרים מתחים ואיבה בתוכה.</p> <p>-תפקיד ההורים ביצירת מערכת יחסים תקינה בתוך המשפחה.</p> <p>-רגעי שפל בחיי האדם עשויים להוביל אותו לגדולה.</p> <p>-האירועים בחייו של יוסף מובילים אותו לשפל אך גם לגדולה.</p> <p>-היחס והמעשים של האדם לאירועים בחייו, עשויים להובילו לשפל אך גם לגדולה.</p>	<p>יעקב: כ"ח, כ"ט, ל', ל"א, ל"ב, ל"ג, ל"ד, ל"ה.</p> <p>סיפורי יוסף: ל"ז, ל"ח, ל"ט, מ', מ"א, מ"ב, מ"ג, מ"ד, מ"ה, מ"ו, מ"ז, מ"ח, מ"ט, נ'.</p>	
--	---	--

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>תפקיד החלומות בהשתלשלות האירועים בסיפורי יוסף. - החלומות של יוסף התגשמו, האם זה תמיד קורה?</p>		
<p>איך נולד עם? - כיצד האירועים בחייו של משה עושים אותו ראוי לתואר "משה רבנו". - אופן הנהגתו של משה את העם, עושה אותו לראוי להיותו "אדון הנביאים". - תרומתן של הנשים לקיומו של משה כמנהיג העם. - תפקידי משה הם להגן על העם ולתווך בינו לבין האלוהים. - התכונות של המנהיג מסייעות בידו לקיים את השליחות שהוטלה עליו, שלעיתים בלתי אפשרית. - שליחותו של משה נתקלת במציאות קשה להשגה הן מצד העם והן מצד הסביבה. - משה מממש את ההבטחה שניתנה לאבות. - יחסים בתוך המשפחה יכולים לסייע או לפגוע בקיום השליחות כמנהיג. - נוכחות האל במדבר מהווה בטחון למנהיג ולעם</p>	<p>ספר שמות שעבוד מצרים, מנהיגות משה והיציאה ממצרים: א', ב', ג', ד', ה', ו' (א-יב), ז', ח', ט', י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו. ההליכה במדבר, סיפור יתרו, עשרת הדברות וחלק מן המשפטים: ט"ז, י"ח, י"ט, כ', כ"ג (מומלץ לקרוא את פרקים כ"א ו'א' כרקע). עגל הזהב, עליות משה להר, משכן: כ"ד (יב-יח), ל"א, ל"ב, ל"ג, ל"ד, (המורה ילמד את המסופר בפרקים ל"ה-מ'), מ' (לד-לח).</p>	ד'
<p>חברה אינה יכולה להתקיים ללא חוק, האמנם?</p>	<p>ספר ויקרא</p>	ה'

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>חוקים חברתיים ומוסריים הם תנאי לקיום חברה תקינה ויציבה. החוקים בין אדם לחברו הם בסיס לחיי האדם בחברה. החוקים נועדו להגן על האדם ולנסוך בו בטחון.</p> <p>- כיצד קשיים ומשברים בחייו של מנהיג, מחזקים או מחלישים את מנהיגותו.</p> <p>- כיצד העצמה ש המנהיג יכולה לחזק את המונהגים שלו?</p> <p>-קיים מתח בין תפקיד המנהיג והמשימה שלו לבין היותו אדם. התמודדות המנהיג עם תפקידו ושליחותו, לבין ההתמודדות כאדם. הצלחת משה כמנהיג אל מול החמצות שלו כאדם. הצלחה של משה כמנהיג בהובלת העם והחמצה האנושית שלו.</p>	<p>חוקים חברתיים ומוסריים: י"ט (בפרק זה יילמדו החוקים המוסריים והחברתיים בלבד) כ"ה (א-יג).</p> <p>ספר במדבר / למידה נושאת ברכת כהנים: ו' (כב-כז). ההתנהלות במדבר: ט' (טו-כג). תלונות העם וקשיי משה: י"א, י"ב. מרגלים ומעפילים: י"ג, י"ד. קרח ועדתו: ט"ז, י"ז. הכאת הסלע ומות אהרון: כ'. נחש הנחושת: כ"א (א-ט). בלק ובלעם: כ"ב, כ"ג, כ"ד. בנות צלפחד, ההודעה על מות משה, מינוי יהושע: כ"ז. הסכם בני גד ובני ראובן: ל"ב. ערי מקלט: ל"ה (ט-לד).</p> <p>ספר דברים</p> <p>נאום היסטורי: א', ג' (כג-כט); ד' (כה-מ).</p> <p>נאום המצוות: ה', קריאת שמע – ו' (ו-ט), י' (י-כב), ט"ו, י"ז (ח-כ), י"ט, כ'.</p> <p>נאום הברית: כ"ט, ל'.</p> <p>פרידת משה: ל"ב (מח-נב), ל"ד.</p>
--	--

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

	מומלץ להציע לתלמידים בכיתות ה'ו' פרק או יחידה ללמידה עצמית.	
<p>מנהיגותו הצבאית של יהושע מותאמת לצרכי השעה(או העם) טרם הכניסה לארץ וכיבושה.</p> <p>מנהיגותו הצבאית של יהושע מאופיינת באסטרטגיה צבאית מתוככמת.</p> <p>כיבוש הארץ מהעמים היושבים בה נעשה רק בתחבולות?</p> <p>כיבוש הארץ וההתנחלות בה היא קיום ההבטחה לאבות.</p> <p>ההתנחלות בארץ נעשתה בחלוקה המותאמת לצרכים של העם ולמציאות בשטח.</p> <p>הערבות ההדדית בעם היא תנאי הכרחי לכיבושה של הארץ וההתנחלות בה.</p> <p>חוסר הערבות ההדדית בקרב העם פגע באחדות השבטים ובביטחונם.</p> <p>לסוג המנהיגות של השופטים יש חסרונות ויש יתרונות.</p> <p>הדפוס השלילי החוזר בתקופת השופטים היא פועל יוצא של האופי הייחודי של תקופה זו.</p>	<p>יהושע: א'-י"א, כ"ד.</p> <p>שופטים: ב'-כ"א (על המורה להתייחס לרציונל פרק א).</p>	ו

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>חסרונות משטר ומנהיגות השופטים יכולים להוות בסיס לדרישה למלך בעתיד.</p> <p>בספר שופטים קיים מתח בין הנהגה של מלכות שמים לבין מנהיגות בשר ודם.</p> <p>"איש הישר בעינו יעשה" מאפיין את תקופת השופטים. מה רע בכך?</p> <p>"בימים ההם אין מלך בישראל" מציאות המובילה להידרדרות משפחתית מוסרית וחברתית.</p>		
---	--	--

פרק ה – תכנית הלימודים בחינוך העל יסודי (כיתות ז'-י"ב)

42

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

חלק א – מבוא ומטרות, חטיבת הביניים

1. מבוא – חטיבת הביניים (ז'-ט')

בכיתות ז' ו-ח' ממשיך רצף הסיפור התנ"כי, ובכיתה ט' עוברים ללמוד פרקי נבואה. הלימוד בכיתות חטיבת הביניים נשען על הידע והמיומנויות שהצטברו מתוך הלמידה בכיתות היסוד. נוספת על כך הלמידה המשמעותית, שמכוונת את תהליך הלמידה גם בחטיבת גילים זו. אופן הלימוד יביא לידיעת הסיפור והתרחשויותיו העיקריות. החידוש בשלב זה הוא בחלוקה הברורה בין לימוד לשם בקיאות – שבו נדרשים התלמידים ללמוד ולדעת את עיקרי הסיפור, לבין לימוד מעמיק יותר, שבו נדרשים התלמידים לעסוק בתכנים הערכיים העולים מסוגיות הלימוד, ובמיומנויות הרלוונטיות לשכבת הגיל שלהם. בכיתות ז' ו-ח' שובצו יחידות ללימוד עצמי, על מנת לאפשר לתלמידים למידה אישית, ולהעצים את אמונתם ביכולתם להתמודד עם לשון התנ"ך.

בסיומה של חטיבת הביניים נלמדת סוגיית הנבואה. סוגיה חשובה ומרכזית זו בספר התנ"ך נוגעת בשאלות כגון: מיהו נביא, מהן משימותיו, מהן הדילמות המלוות את פעילותו אל מול השלטון ואל מול העם? העיקרון המנחה הוא, שהתלמידים ייחשפו לסוגות נבואיות מרכזיות בתנ"ך: סיפור נבואי, נבואת פורענות, נבואת נחמה ונבואות הגאולה. המורים והתלמידים יעסקו בערכי מוסר ובערכי מנהיגות, וידונו בזיקות ובמשמעות של אלו לחייהם האישיים ולחיינו כעם בין עמים אחרים.

2. מטרות – חטיבת הביניים

לבד ממטרות ההוראה הכלליות, חשוב להדגיש את מטרות ההוראה הספציפיות לכיתות חטיבת הביניים:

מטרות בתחום הידע

43

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

1. הכרת תקופת השופטים וסיפורם של השופטים השונים, והמעבר לממשל של מלוכה;
2. ידיעת סיפורי המלכים שאול, דוד ושלמה;
3. ידיעת סיפורי התפלגות הממלכה והאירועים שהובילו לחורבן הבית;
4. הכרת תופעת הנבואה: עולמו של הנביא ופעילותו; סוגי נבואה: פורענות, נחמה וגאולה;
5. הכרת היבטים עיקריים מספרות הנבואה לגוניה; התוודעות למושג נבואה, לעולמו של הנביא ולאופן פעילותו.

למיומנויות ודרכי הערכה לחטיבת הביניים, ראו להלן.

חלק ב – מבוא ומטרות חטיבה עליונה (י-י"ב)

1. מבוא – חטיבה עליונה

התנ"ך בנוי ממגוון עשיר של סוגות ספרותיות: סיפורים, ספרות החוק, נבואה, ספרות חכמה, שירה ועוד. תכנית הלימודים כוללת את סיפורי ראשית העולם עד להתגבשות העם, לצד מפגש עם סוגות תנ"כיות נבחרות על ידי המורים ו\או התלמידים.

44

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

מכלל פרקי התנ"ך, הפרקים הסיפוריים המופיעים בתכנית מהווים תשתית טובה לחיבור ערכי, לדיאלוג, לחשיבה וללמידה משמעותית מגוונת עבור התלמידים. הסיפור מעורר בתלמידים ממדים של סקרנות וחשיבה, ביקורת, אמפתיה ועיסוק בשאלות ערכיות ורלוונטיות.

סיפורי התנ"ך בכלל, וסיפורי ספר בראשית בפרט, מהווים תשתית לתפיסת האדם את הזיקה שבינו לבין אלוהיו, בינו לבין חברו, בינו לבין משפחתו, ובין העם לעמים. נושאים אלו מעלים שאלות ודילמות ערכיות ורלוונטיות לחיי התלמידים.

הפרקים שעליהם חלה חובת ההיבחנות יכללו פרקים נבחרים מסיפורי בראשית וסיפורי ספר שמות, המביאים את רצף הסיפורים מבריאת העולם, דרך סיפורי האבות, ועד להתגבשות העם במדבר סיני.

בנוסף על כך, התלמידים ילמדו סוגות נוספות מתוך יחידות הבחירה. לאחר דיאלוג עם התלמידים, יבחרו המורים שלושה מתוך שבעה נושאים מוצעים (שניים מתוך חמישה ב-70% הערכה חיצונית; אחד מתוך שניים ב-30% הערכה חלופית). ביסוד הדברים עומדת ההנחה, כי בחירה הנובעת מרצונם של המורים והתלמידים תהיה מקור ללימוד מתוך חיבור וסקרנות, ומעל הכול, תגביר אצל התלמידים את תחושת השייכות.

התכנית נכתבה מתוך מגמה ללמוד פרקים שלמים תוך שמירה על קו סיפורי אחיד. במקרים חריגים יילמדו חלקי פרקים, על מנת להשלים או להבהיר את קו הסיפור או את התמה הנבחרת.

2. מטרות – חטיבה עליונה

בנוסף על המטרות המפורטות לעיל, יש להדגיש מטרות ייחודיות לחטיבה העליונה.

מטרות בתחום הידע

45

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

1. התלמידים ידעו את סיפורי התנ"ך המרכזיים העוסקים בראשית העולם ועד התגבשותו של עם ישראל.
2. התלמידים ילמדו שלושה נושאים בספר התנ"ך, על פי בחירתם, מתוך האפשרויות הבאות: משפט עברי; מזמורי תהלים; ספרות אהבה ושיריה; ספרות הנבואה; איוב וקהלת; בין שאול לדוד; חורבן ותקומה.
3. התלמידים יכירו בכך שספר התנ"ך עוסק בסוגיות ובדילמות משמעותיות, שרלוונטיות לחיי היחיד והחברה.
4. לימוד נושאים רלוונטיים בזיקה לחגי ישראל (סיפורי יציאת מצרים בזיקה לחג הפסח; מעמד הר סיני בזיקה לחג שבועות; ביחידות הבחירה: שיר השירים בזיקה לחג הפסח ורות בזיקה לחג שבועות).

חלק ג – מטרות בתחום המיומנויות בחינוך העל יסודי (ז'י"ב)

מבוא

המיומנויות מהוות כלי הכרחי ללימוד המקצוע ולעיצובם של לומדים עצמאיים בתנ"ך. המיומנויות הן כלי עזר בידי התלמיד לצורך עמידה על המאפיינים הייחודיים של הספרות התנ"כית, לשונה, רעיונותיה, תפיסותיה, ערכיה ומשמעותיה. המיומנויות אמורות להשתלב ולקבל ביטוי כחלק מובנה מתהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה. הכשרתו של לומד עצמאי נבנית בשלבים, מהקניית כלים להבנת הטקסט ועד להעמקה ושיח סביב משמעות הנובעות מן הטקסט ומשליכות על הוויית חייו של הלומד. רשימת המיומנויות להוראה וללמידה, המסייעת בהכנת פעילויות למידה, כוללת מיומנויות חשיבה, מיומנויות תוך-אישיות ומיומנויות בין-אישיות.

46

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

מיומנויות אלה תבואנה לידי ביטוי בדרכי ההערכה השונות אשר תיבחרנה על ידי המורה, ובהתאמה לשכבת הגיל. תהליך הפנמת המיומנויות והקנייתן הוא תהליך ספיראלי, שראשיתו בגיל בית הספר היסודי וסופו בחינוך העל יסודי. התהליך מעמיק ומתרחב ככל שמוסיפים ומשתמשים במיומנויות בהזדמנויות ובהקשרים שונים, וברמות קושי הולכות וגדלות. ההחלטה באיזו מיומנות להשתמש ובאיזה הקשר תלויה במטרות ההוראה, בגיל התלמידים, בהתפתחותם הקוגניטיבית, ביכולותיהם ובשיקול הדעת של המורים. אי לכך נוסחו המיומנויות באופן כולל ואחיד לכלל שכבות הגיל.

בפרק המיומנויות ארבעה סעיפים

- א. מיומנויות להבנת הכתוב בתנ"ך
 - ב. מיומנויות להבנת המשמעות הרעיונית של הכתובים – מיומנויות חשיבה, תוך אישיות ובין אישיות.
 - ג. מיומנויות להבנת דרכי העיצוב הספרותי בתנ"ך
 - ד. מיומנויות בנושאים הקשורים לתנ"ך
- הסעיפים מסודרים על פי הגיון דידקטי, החל במיומנויות להבנה ולפירוש הכתוב המקראי, ברמת התוכן, דרך העיסוק במשמעויות הרעיוניות ובפן הספרותי של הכתובים, ועד למיומנויות הקשורות בפרשנות המופעלת על הכתובים על ידי פרשני המקרא לדורותיהם ובתחומי דעת נלווים.
- רשימת המיומנויות בתוך כל סעיף מייצגת מיומנויות עיקריות, אינה מסודרת בהכרח בסדר חשיבות עלה או יורד, וניתן להוסיף עליה.

47

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

1. מיומנויות להבנת הכתוב בתנ"ך – מיומנויות ידע וחשיבה

- הלומדים יתמצאו במבנה ספר התנ"ך.
- הלומדים יזהו הערות נוסח לפירוש הכתובים כגון: קרי וכתוב, הערות תיקון סופרים.
- הלומדים יזהו את טעמי המקרא, כגון: סילוק, אתנח וזקף, ויצביעו על תפקידם בחלוקת הפסוק ובקריאתו.
- הלומדים יתרגלו קריאה מדויקת ובהטעמה, בהתאם לניקוד ולטעמים המפסיקים.
- הלומדים יפרשו פירושי מילים על פי ניתוח לשוני (שורש, זמני הפועל, ו"ו ההיפוך, מילות היחס, אותיות היחס, תחביר).
- הלומדים יסבירו פירושים וצירופי מילים בהקשר של הטקסט המקראי.
- הלומדים יאתרו מילים בעברית המקראית, ויסבירו את ההבדל בין משמען במקרא לבין משמען בעברית החדשה.
- הלומדים יזהו מילים מנחות, ויסבירו את תפקידן בהבנת הרעיון בכתובים.
- הלומדים יאתרו פירושי מילים באמצעות כתובים אחרים ובעזרת אמצעי עזר העוסקים בפירוש.
- הלומדים יאתרו ויפרשו נתונים באמצעות כלי עזר, כגון: מאגרי מידע מתוקשבים, קונקורדנציה ואטלס.
- הלומדים יבנו את ציר הזמן ויציגו עליו אירועים ותופעות.

48

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

2. מיומנויות להבנת המשמעות הרעיונית של הכתובים ולפיתוח יכולת השיח אודותם – מיומנויות חשיבה ומיומנויות תוך אישיות ובין אישיות.

☐ הלומדים יציגו את המידע הנאסף וידעו לשחזרו בלשונם, להעריך אותו, לבקר אותו ולהסבירו לאחרים.

☐ הלומדים יאתרו ערכים המיוצגים על ידי מצבים, דמויות והתרחשויות בטקסט המקראי, ידונו בערכים הללו, יערכו דיוני דילמה ויקיימו שיח ערכי ומכבד במהלך הלמידה.

☐ הלומדים יחשפו עמדות, ערכים ורעיונות העולים מהכתוב, וישוו אותם לתפיסות אחרות.

☐ הלומדים יביעו את עמדתם השקולה והמנומקת כלפי רעיונות וערכים בטקסט המקראי.

☐ הלומדים יעלו טיעונים, השערות, מחשבות ורגשות לגבי מצבים, מעשים, התנהגויות, ואמירות העולות מהטקסט המקראי.

☐ הלומדים ישתמשו במידע המופיע בטקסט המקראי לצורך בניית הסבר, נימוק וטיעון.

☐ הלומדים יאתרו ויסבירו דמיון ושוני בין כתובים: ישוו התרחשויות ורעיונות, ויסקו מסקנות מן ההשוואה.

☐ הלומדים יזהו קושי, בעיה או דילמה העולים מהכתוב, ויציעו אפשרויות מגוונות לפתרונם. בכיתה ייערך דיון ושיח על העולה מן הדברים.

☐ הלומדים יבחינו בין מסרים גלויים לבין מסרים סמויים בכתובים.

49

☐ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

☐ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

☐ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

☐ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

☐ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

☐ למידה מבוססת פרויקטים;

☐ המחזה;

☐ יצירת משחק.

3. מיומנויות להבנת דרכי העיצוב הספרותי בתנ"ך – מיומנויות ידע וחשיבה

- הלומדים יאתרו יחידה טקסטואלית בתנ"ך ויבחינו בגבולותיה על פי התוכן, נוסחאות פתיחה וסיום, פרשיות פתוחות וסגורות ועוד.
- הלומדים יזהו את הזיקה הקיימת בין יחידה טקסטואלית ספרותית לבין הקשריה הקרובים והרחוקים.
- הלומדים יבחינו בין הסוגות המרכזיות בספרות המקראית כגון: פרוזה (סיפורי-נרטיבי, נאום, רשימות, חוק, משל) ושירה (מזמורים, שירה נבואית, שירה חכמתית, קינות).
- הלומדים יזהו קשר בין הסוגות הספרותיות השונות, על אפיון ודרכי עיצובן, לבין רעיונות ומסרים המובעים בהם.
- הלומדים יזהו מאפיינים ודרכי עיצוב המשמשים בספרות המקראית לסוגיה (כדוגמת תקבולות, דגמים, דרכי הסיפור, חזרות, דימויים, מטאפורות, אנאלוגיות, מילים מנחות ועוד).
- הלומדים יאתרו ויזהו תופעות ספרותיות בתנ"ך (כדוגמת דו-שיח, מילה מנחה, אירוניה, מונולוג, לשון נופל על לשון, פערי מידע, רמיזות ועוד).

4. מיומנויות למקצועות נלווים למקרא

- הלומדים יכירו אתרים היסטוריים אותנטיים מתקופת התנ"ך, וידעו להבחין בינם לבין אתרים שהמסורת המאוחרת קישרה אותם עם המסופר בתנ"ך.
- 50
- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

- הלומדים יבחנו ממצאים ארכיאולוגיים התורמים להארת התיאור המקראי, ומסייעים להבנת מגמות הכתובים המקראיים.
- הלומדים יידעו להשתמש במקורות גיאוגרפיים להבנת תקופת המקרא על אתריה, ויכירו אזורים, דרכים וגבולות של ממלכות ושבטים בארץ ישראל ובמזרח הקדום.
- הלומדים יזהו את הקשר בין נופי הארץ לשפת התנ"ך, על דימוייה.
- הלומדים ישתמשו במקורות היסטוריים ככלי להבנת התנ"ך.
- הלומדים ישוו טקסטים ספרותיים מן המזרח הקדום (מיתוסים, חוקים, שירה, חכמה ונבואה) לכתובים מקראיים.
- הלומדים יזהו במדרשים, בספרות היפה לדורותיה ובאמנויות לסוגיה, התייחסות אל הכתובים המקראיים ועמדות שונות כלפיהם.
- הלומדים יזהו ביטויי לשון ומונחים המהווים נכסי צאן ברזל של השפה העברית עד לימינו. **קישור לאתר**

חלק ד – דרכי הערכה בחינוך העל יסודי (כיתות ז'-י"ב)

מבוא

ארגון הלמידה, ההוראה וההערכה במסגרת הלמידה המשמעותית, מעלה את הצורך במתן דגש לשלושה היבטים מרכזיים: **ע**רך לתלמיד ולחברה, **מ**עורבותו בלמידה ויצירת **ר**לוונטיות לחייו. מתוך כך, מוצע לעשות שימוש בדרכי הערכה מגוונות כדרך ליצירת עניין וסקרנות ביחס לכתוב. בתהליך הלמידה וההוראה רצוי וחשוב להעריך בדרכים מגוונות, שבהן ייושמו עקרונות העמ"ר.

51

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

עקרונות מנחים לדרכי ההערכה

העקרונות להערכה נוסחו בצורה אחידה לכל שכבות הגיל בחינוך העל-יסודי. על המורה להתאימם וליישם בהלימה לשכבת הגיל, לכישורים וליכולת של הלומדים.

התוצר שיפיקו התלמידים ייתן ביטוי, בראש ובראשונה, לקריאה צמודה של הכתוב, ויהיה מבוסס על שיח המתקיים לאחר לימוד מעמיק בו.

ההערכה תשקף תהליך של התקדמות ופיתוח הידע, של רכישת מיומנויות ושל חיבור הלומד לשיח ערכי ומשמעותי עם הטקסט.

ההערכה בחינוך העל-יסודי						
חטיבה עליונה			חטיבת הביניים			
כיתה י"ב	כיתה י"א	כיתה י'	כיתה ט'	כיתה ח'	כיתה ז'	
פרקי תכנית הלימודים חלק ה- 70%	פרקי תכנית הלימודים חלק ה- 70% וחלק ה- 30%	פרקי תכנית הלימודים חלק ה- 70% וחלק ה- 30%	פרקי תכנית הלימודים	פרקי תכנית הלימודים + יחידה ללימוד עצמי	פרקי תכנית הלימודים + יחידה ללימוד עצמי	א. נושאי ההערכה
מגוון דרכי הערכה לבחירת המורה והתלמיד				כתיבת מטלת ביצוע	כתיבת מטלת ביצוע ליחידת	ב. סוג ההערכה

52

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

	ליחידת הלימוד העצמי	הלימוד העצמי	
<p>המחווון המוצע –</p> <p>1. מהות הלמידה - 55%</p> <p>א. הבניית גוף הידע: התייחסות לפסוקים ולשאלות שמתעוררות - 25%</p> <p>ב. שימוש במקורות מידע מגוונים: סיכום של התייחסות המאמרים והפרשנויות - 30%</p> <p>2. דעתך - 10%</p> <p>הקול האישי של התלמיד העולה מן העבודה: הבעת עמדה עצמאית מנומקת ומבוססת, שיש בה מקוריות, חדשנות והיבט יוצא דופן ויצירת;</p> <p>3. תהליך הלמידה - 10%</p> <p>א. התמודדות עם קשיים / פתרון בעיות - 5%</p> <p>ב. מפגשי התייעצות עם המורה ועמידה בל"ז - 5%</p> <p>4. רפלקציה - 10%</p> <p>5. הצגת הלמידה - 15%</p> <p>א. אסתטיקה ואופן ההגשה - 5%</p> <p>ב. פרזנטציה / שיתוף בלמידה / עבודת צוות - 10%</p>			ג. אופן ההערכה
<p>☐ מבחנים שיש בהם פרשנות לא מילולית (תמונות, קומיקס, מוזיקה);</p> <p>☐ מבחנים שהתלמידים עצמם בונים;</p>			ד. הצעות לדרכי

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

	הערכה מגוונות
<p>☐ מבחנים שהתלמידים יבדקו בעצמם;</p>	
<p>☐ עבודת חקר – אישית או בזוגות;</p>	
<p>☐ מטלת ביצוע, כגון: העברת רפרט על טקסט שנלמד באופן עצמאי (גם אם הלימוד הוא מונחה ומלווה ע"י המורה), תכנון וביצוע משפט ציבורי, ארגון חידון תנ"ך שכבתי או בית-ספרי, הכנת ערב לימוד שכבתי או של הורים וילדים;</p>	
<p>☐ הדרכת סיור לימודי או הכנת סיור וירטואלי למקום הקשור לפרקי התכנית;</p>	
<p>☐ בניית מרכז למידה עבור שאר הכיתה על יחידה ספרותית שנלמדה באופן עצמאי;</p>	
<p>☐ יצירה בתחום דעת אחר (כגון: ציור, הפקת סרטון, הוצאת עיתון);</p>	
<p>☐ תלקיט: מדגם עבודות שנצברו המשקפות התקדמות והתפתחות; את התלקיט יש ללוות במסמך רפלקטיבי, המציג את תהליך הלימוד.</p>	
<p>☐ למידה מבוססת פרויקטים – PBL;</p>	
<p>☐ כל יוזמה והצעה אחרות על פי בחירתו של המורה והתלמיד;</p>	

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

הקריטריונים להערכה המופיעים להלן יוצגו מראש בפני התלמיד, ועל פיהם תוערך עבודתו. יש להתאים את הקריטריונים לתלמידים בהתאם לשכבת הגיל, ליכולות ולכישורים שלהם.

חלק ה – פרקי הלימוד והנושאים לכיתות ז'-ט'

כיתה	פרקי הלימוד והנושאים	הצעות להוראה באמצעות רעיונות גדולים
כיתה ז' פרקי חובה ובחירה	<p>שמואל א – סיפורי שמואל, המלכת שאול וימי דוד בית עלי: א', ב', ג', ד'. ימי שמואל והבקשה למלך: ה', ו', ז', ח'. מלכות שאול: ט', י', י"א, י"ב, ט"ו. בין שאול לדוד: ט"ז, י"ז.</p> <p>שמואל ב מות שאול וקינת דוד: א'. מלכות דוד: ה', ו', ז', ח', ט', י', י"א, י"ב.</p>	<p>מציאות חברתית, ביטחונית ומדינית מעצבת את המנהיגות או המנהיגות היא זו שמעצבת? שמו"א א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב ט"ו, ט"ז י"ז שמו"ב א' ה' ו' ז' ח'</p> <p>הצורך בהגבלת הכוח השררה כמכון חברה מוסרית-ערכית: בני עלי שמו"א ב' ג' (הנבואה על בני עלי), משפט המלך שמו"א ח' מול חוק המלך (דברים י"ז), מלכות שאול: שמו"א י"ב (נאום הסיכום של שמואל) ט"ו, שמו"ב י"א י"ב (אוריה החיתי)</p> <p>הצדק והמוסר תנאי לקיום חברה תקינה ויציבה (בת קיימא): בני עלי (שמו"א ב' ג'), חוק המלך</p>

55

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

<p>(דברים י"ז) ומשפט המלך (שמו"א ח'), שמו"ב י"א י"ב (אוריה החיתי)</p> <p>ערעור על סמכות יכול לתקן חברה או להרוס אותה: שמו"א ח' (הדרישה למלך), שמו"א ט"ו (חטא עמלק), שמו"ב י"ב (משל כבשת הרש) שמו"ב</p> <p>הסכנה בהנהגה המונעת מאינטרסים אישיים במסווה של שררה ושלטון: שמו"א ב' ג' (בני עלי), שמו"א ח' (משפט המלך), שמו"א י"ב (נאום הסיום של שמואל שמציג הנהג מסוג אחר), שמו"א ט"ו (עמלק), שמו"ב י"א י"ב (אוריה החיתי)</p> <p>הקנאה, השנאה והתאוה – מעבירים דעתו של אדם: שמו"א ב מפסוק י"א (בני עלי), , שמו"ב י"א (דוד ובת שבע).</p> <p>מאוהב לאויב - אהבה וקרבה בין אנשים או בין עמים יכולה להפוך לאיבה ולריחוק: שמו"א ט"ו (הגורם לנתק בין שמואל לשאול) שמו"א ט"ז-י"ח (הידרדרות היחסים בין שאול לדוד).</p> <p>דמות המנהיג מהווה מודל לחיקוי ולהשראה וגם מושא לביקורת: שמו"א ט'-י"א, ט"ו, י"ז (דמותו המורכבת של שאול), , שמו"ב א', ה'-י"ב (דמותו המורכבת של דוד).</p>	<p>יחידת בקיאות ולמידה עצמית לבחירה – נושא אחד מתוך שניים:</p> <p>1. שמואל א' י"ח-כ"ה, יחידת בקיאות – סיפורי שאול דוד ויהונתן; מות שמואל; דוד ונבל הכרמלי.</p> <p>2. שמואל ב' י"ג-כ' – מרד אבשלום.</p>	
--	---	--

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>דילמות וקונפליקטים עשויים מצד אחד לגרום למשבר והמצד השני להוביל לדרך חדשה: שמו"א א' (חנה ופנינה), שמו"א ב' ג' ד' (בני עלי, השבי של ארון ה' ומותם בקרב), שמו"א ח' (הדרישה למלך), שמו"א י"א (הדילמה של אנשי יבש גלעד), שמו"א ט"ו (חטא שאול בעמלק), שמ"ב ז' (הקונפליקט לגבי הקמת בית ה'), שמו"א י"א (חטא דוד בבת שבע), שמו"ב י"ב (כבשת הרש).</p>		
<p>מציאות חברתית, ביטחונית ומדינית מעצבת את המנהיגות או המנהיגות היא זו שמעצבת? מל"א י"א, מל"א י"א י"ב.</p> <p>הצורך בהגבלת הכוח השררה כמכון חברה מוסרית-ערכית: מל"א י"א-י"ב (ההידרדרות של שלמה, רחבעם וירבעם) מל"א ט"ז, י"ח, י"ט, כ"א (אחאב ואליהו),</p> <p>הצדק והמוסר תנאי לקיום חברה תקינה ויציבה (בת קיימא): מל"ב ג' (חלום שלמה), מל"א כ"א (כרם נבות), מל"ב ד' (האישה שבניה נלקחים לעבדים).</p> <p>ערעור על סמכות יכול לתקן חברה או להרוס אותה: אדוניה (מל"א א) ירבעם (מל"א י"א-י"ב) אליהו ואחאב (מל"א י"ז-י"ט).</p> <p>הסכנה בהנהגה המונעת מאינטרסים אישיים במסווה של שררה ושלטון: מל"א א (אדוניה), י"א</p>	<p>מלכים א' – מלכות שלמה עד הצהרת כורש ביסוס מלכות שלמה: א'-ג', ה'. תפילת שלמה: ח', ט' (א-ט). מלכת שבא: י' (י-ג). הידרדרות שלמה וסיום מלכותו: י"א. התפלגות הממלכה: י"ב. אחאב ואליהו: ט"ז (כד-לד), י"ז, י"ח, י"ט, כ"א, כ"ב. סיפורי אלישע מלכים ב' ב', ד', ה', ח'.</p>	<p>כיתה ח' פרקי חובה ובחירה</p>

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>י"ב (הדרדרות שלמה ופילוג הממלכה), כ"א (כרם נבות).</p> <p>דילמות וקונפליקטים עשויים מצד אחד לגרום למשבר והמצד השני להוביל לדרך חדשה - מל"א א' (אדוניה), מל"א ב' (צוואת דוד "סגירת חשבונות" של שלמה), מל"א ג' (משפט שלמה), מל"א י"א ו"ב (פילוג הממלכה והגורמים), מל"א י"ח (המלחמה של אליהו בנביאי הבעל), מל"א י"ט (אליהו בהר חורב), מל"א כ"א (נבות הכרמלי), מגילת רות.</p> <p>"הקנאה, השנאה והתאוה – מעבירים דעתו של אדם" - מל"א א' ב' (אדוניה), מל"א י"א י"ב (פילוג הממלכה), מל"א י"ט (אליהו בהר חורב) מל"א כ"א (כרם נבות), מגילת רות (איפוק).</p> <p>היחס אל הזר הוא אמביוולנטי המתבטא הן בהכלה והן בדחייה: רות.</p> <p>"מאוהב לאויב" - אהבה וקרבה בין אנשים או בין עמים יכולה להפוך לאיבה ולריחוק: מל"א י"א י"ב (יחסי שלמה וה' יחסי שלמה והעמים המוזכרים ויחסי ירבעם ושלמה).</p> <p>דמות המנהיג מהווה מודל לחיקוי ולהשראה וגם מושא לביקורת: מל"א א' ב' (דוד, אדוניה ושלמה), י"א י"ב (שלמה בפילוג הממלכה ורחבעם וירבעם</p>	<p>מגילת רות: א', ב', ג', ד'.</p>	
---	--	--

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

<p>כמלכים), מל"ב י"ח-כ"ב (אחאב ואליהו), מל"ב ב' ד' ה' ח' (אלישע). נשים ופועלן, בעולם שבהנהגה גברית</p> <p>ערעור על סמכות יכול לתקן חברה או להרוס אותה</p> <p>הסכנה בהנהגה המונעת מאינטרסים אישיים במסווה של שררה ושלטון</p> <p>דילמות וקונפליקטים עשויים מצד אחד לגרום למשבר והמצד השני להוביל לדרך חדשה</p> <p>"הקנאה, השנאה והתאוה – מעבירים דעתו של אדם"</p> <p>היחס אל הזר הוא אמביוולנטי המתבטא הן בהכלה והן בדחייה</p> <p>"מאוהב לאויב" - אהבה וקרבה בין אנשים או בין עמים יכולה להפוך לאיבה ולריחוק</p> <p>דמות המנהיג מהווה מודל לחיקוי ולהשראה וגם מושא לביקורת</p>	<p>יחידת בקיאות ולמידה עצמית מגילת אסתר</p>	
--	--	--

הצעות להוראה באמצעות רעיונות גדולים	30%	פרקי הלימוד והנושאים 70%	כיתה
מציאות חברתית, ביטחונית ומדינית מעצבת את המנהיגות או המנהיגות היא זו שמעצבת? מל"ב י"ז, כ"ד כ"ה, מל"ב כ"א.	ספר יונה ואחד	ספר יונה: א', ב', ג', ד'.	כיתה ט'

59

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>הצורך בהגבלת הכוח השררה כמכון חברה מוסרית-ערכית: עמוס ד', ישעיהו א'.</p> <p>הצדק והמוסר תנאי לקיום חברה תקינה ויציבה (בת קיימא): עמוס ד' (א'-ט'), ישעיהו א', ה', ירמיהו ז'.</p> <p>ערעור על סמכות יכול לתקן חברה או להרוס אותה: יונה א'-ד', מל"ב י"ז (הושע בן אלה), מל"ב י"ח י"ט (מסע סנחריב) מנשה (מל"ב כ"א), גלויות יהודה (מל"ב כ"ד כ"ה): הכניעה של יהויכין, מרד צדקיהו בבל, רצח גדליהו בן אחיקם החורבן והגלות. נבואה: עמוס ד' (יציאה כנגד האליטה החברתית/שלטונית) ז' (יציאה נגד הכוהנים והמחיר "חוזר לך ברח") ישעיהו א' (יציאה נגד אליטה שלטונית ודתית שגורמת להרס החברה), ישעיהו ה' (משל הכרם). ירמיהו ז' (יציאה נגד האליטה השלטונית והדתית).</p> <p>דילמות וקונפליקטים עשויים מצד אחד לגרום למשבר והמצד השני להוביל לדרך חדשה - ספר יונה, מל"ב י"ח (הדילמה של חזקיהו ואנשי ירושלים), ישעיהו א' (האלוהים ישיב את המצב לקדמותו), ירמיהו ז' (קונפליקט לגבי מקומו של בית ה').</p>	<p>מהנביאים: עמוס, ישעיהו או ירמיה, לבחירת המורה.</p>	<p>מלכים ב: גלות ישראל: י"ז מסע סנחריב והצלת ירושלים: י"ח, י"ט (לה-לז). מנשה: כ"א גלויות יהודה: כ"ד (ח-כ), כ"ה. הצהרת כורש: עזרא א'.</p> <p>נבואה: עמוס ג' (א-י), ד' (א-ט), ז' (י-ז). ישעיהו א', ב' (א-ד), ה', ישעיהו מ' (א-יא). ירמיהו א', ז', ל"א.</p>	
---	---	--	--

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>"מאוהב לאויב" - אהבה וקרבה בין אנשים או בין עמים יכולה להפוך לאיבה ולריחוק: מל"ב י"ז (הושע בן אלה), מל"ב י"ח (צדקיהו במסע סנחריב), מל"ב כ"ד (יהויכין), מל"ב כ"ה (צדקיהו + גדליהו בן אחיקם), ישעיהו ה' (משל הכרם כדימוי לשינוי היחסים).</p> <p>דמות המנהיג מהווה מודל לחיקוי ולהשראה וגם מושא לביקורת: יונה, מל"ב י"ח-י"ט (חזקיהו, האם היה צריך למרוד?), מל"ב כ"ד (יהויכין), כ"ה (צדקיהו, וגדליהו בן אחיקם).</p> <p>משברים עשויים להרוס חברה או להתוות דרך חדשה: עזרא א', ישעיהו ב' (א'-ד'), ישעיהו מ' (א'-י"א), ירמיהו ל"א.</p> <p>הצורך בהגבלת הכוח השררה כמכונן חברה מוסרית-ערכית: ישעיהו ב' (א'-ד'), ישעיהו מ' (א'-י"א), ירמיהו ל"א.</p> <p>הצדק והמוסר תנאי לקיום חברה תקינה ויציבה (בת קיימא): ישעיהו ב' (א'-ד'), ישעיהו מ' (א'-י"א), ירמיהו ל"א.</p> <p>ערעור על סמכות יכול לתקן חברה או להרוס אותה: ישעיהו ב' (א'-ד'), ישעיהו מ' (א'-י"א), ירמיהו ל"א.</p>		<p>פרקי לימוד ללמידה בינתחומית 30% עזרא א', ישעיהו ב' (א'-ד'), ישעיהו מ' (א'-י"א), ירמיהו ל"א.</p>	
--	--	--	--

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

דילמות וקונפליקטים עשויים מצד אחד לגרום למשבר והמצד השני להוביל לדרך חדשה: ישעיהו ב' (א'-ד'), ישעיהו מ' (א'-י"א), ירמיהו ל"א			
--	--	--	--

חלק ו – פרקי הלימוד והנושאים לחטיבה העליונה (י-יב)

על פי עקרונות הרפורמה ללמידה משמעותית, חולקה התכנית לחלק של 70% מחומר הלמידה, שעליו חלה חובת היבחנות חיצונית, ולחלק של 30% ובו תתקיים הערכה חלופית. היקף הפרקים נקבע על פי מספר שעות הלימוד.

הצעות להוראה באמצעות רעיונות גדולים	30%	70%
<ul style="list-style-type: none"> ✓ היותו של האדם נזר הבריאה עומד בסתירה להנשמת ייעודו. ✓ התפתחות הציוויליזציה משקפת הדרדרות מבחינה מוסרית. ✓ הרמוניה ודיסהרמוניה בסיפורי ראשית העולם והאנושות. ✓ שלמות הבריאה האלוהית אל מול התנהלותו של האדם בתוכה. 	<p>חובה</p> <p>סיפורי ראשית העולם והאנושות בראשית א', ב', ג', ד', ו' (ה-כב), ט', י"א</p>	<p>חובה</p>

62

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ תפיסות שונות לגבי ייעודו, מקומו ותפקידו של האדם בעולם. ✓ המורכבות ביחסי האדם עם אלוהים. ✓ יחסי קרבה וריחוק בין האל והאדם מעניקים לו כוחות לצד לקיחת אחריות על מעשיו. ✓ בחירת האדם כנזר הבריאה יש בה מחויבות ואחריות. ✓ התנהלות האדם בעולם עומדת בסתירה למצופה מנזר הבריאה. ✓ מהאדם הנברא בצלם אלוהים מצופה התנהלות ראויה למעמדו וייעודו ✓ התגלות האלוהים מכוונת לשיח בלתי אמצעי בינו לבין האדם. ✓ סיפורי העקרות מובילים לשליחות וייעוד הנולד. ✓ העקרות היא שלב בתכנית האלוהית לייעוד ולשליחות של הנולד. ✓ ליחסים בתוך המשפחה עשויים להיות השלכות הרות גורל. ✓ מעשה אבות סימן לבנים הוא עקרון חוזר בסיפורי האבות והאימהות. ✓ לנשים בסיפורי האבות והאימהות יש תפקיד מרכזי בקביעת גורל העם והאומה. ✓ בחירת בן /בת זוג מאהבה גדולה או שידוך אינה ערובה לחיי זוגיות טובים וארוכים. ✓ לדמויות המשניות יכולת השפעה מכרעת ומשנה את מסלול החיים של הדמויות הראשיות. ✓ בחירות האדם אינן מעידות בהכרח על מוסריותו. ✓ דרך חדשה שאדם סולל חייבת להיות מורכבת מדבקות בעקרונות לצד התגמשות והתפשרות. ✓ להתנהגות האדם בתוך מערכת יחסים ישנן השלכות וצריך להתמודד איתן. ✓ אין מטרה שמצדיקה מעשה לא מוסרי. 	<p>(א-ט).</p>	<p>סיפורי האבות: בראשית י"ב, ט"ו, ט"ז, י"ח, י"ט, כ"א, כ"ב (א-יט), כ"ג, כ"ה (יט-לד), כ"ז, כ"ח, כ"ט, ל"ב (כד-לב).</p>
---	---------------	--

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ הבכור במשפחה לא תמיד ראוי להיות המוביל/היורש/לקבל את זכויות הבכור ✓ לא כל מערכות היחסים מושתתות על אהבה, שלא תלויה בדבר. ✓ האהבה בשעה שהיא נותנת לנו כוחות גדולים, גם משבשת את כושר השיפוט ✓ מחויבות האדם לתכנית האלוהית מובילה להתנגשות ערכית מוסרית. ✓ החלומות יוצרים את המציאות או המציאות יוצרת את החלום. ✓ אין דמויות מופת בתנ"ך. ✓ התנהלות מבחירה או בהתאם לתכנית האלוהית. הבכור במשפחה לא תמיד ראוי להיות המוביל/היורש/לקבל את זכויות הבכור. ✓ ליחסים בתוך המשפחה עשויים להיות השלכות הרות גורל. ✓ משבר מערער את הקיים, אך מכיל בתוכו סיכוי לשינוי ותיקון. ✓ לדמויות המשניות יכולת השפעה מכרעת ומשנה את מסלול החיים של הדמויות הראשיות. ✓ השתנות היא תהליך ויש בה מהאני הישן. ✓ אירועים מכוננים מובילים לתהליך ושינוי. ✓ משברים המניעים תהליכי שינוי והשתנות אצל האדם. ✓ יכולת האדם להשתנות תלויה בשינוי התודעה הפנימית. ✓ החלומות יוצרים את המציאות או המציאות יוצרת את החלום. ✓ אין מטרה שמצדיקה מעשה לא מוסרי. ✓ האהבה בשעה שהיא נותנת לנו כוחות גדולים, גם משבשת את כושר השיפוט. ✓ להתנהגות האדם בתוך מערכת יחסים ישנן השלכות וצריך להתמודד איתן. 		<p style="text-align: center;">סיפורי יוסף</p> <p>בראשית ל"ז, ל"ח, ל"ט, מ', מ"א, מ"ב, מ"ג, מ"ד, מ"ה, נ'.</p>
---	--	---

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ תודעת הסליחה מתפתחת לאור תהליכי שינוי פנימיים וחיצוניים שעוברים על האדם. ✓ האירועים בחיים חייבים להיבחן בפרספקטיבה רחבה כדי לעמוד על השלכותיהם. ✓ הניעות בין שייכות לזרות בארץ זרה. ✓ אין דמויות מופת בתנ"ך. ✓ אין דמויות מופת בתנ"ך. ✓ תכונות המנהיג ייעודו ושליחותו מהוות תפקיד חשוב בעיצוב העם. ✓ אירועים מכוננים מעצבים את תרבותו ורוחו של העם. ✓ זיכרון אירועים מכוננים בחיי העם מעצבים את דמותו וייעודו. ✓ סיפורי התהוות האומה תואמים את העיקרון "מעשה אבות סימן לבנים". ✓ בסיפורי יציאת מצרים מתקיים מתח בין התוכנית האלוהית לבין עיקרון הבחירה החופשית. ✓ מנהיג נע בין הצורך לקיים את שליחותו לבין ההיענות לצורכי מונהגיו. ✓ הנביא נמצא בתווך בין האלוהים לבין האדם ונדרש לייצג את שניהם. ✓ לדמויות המשניות יכולת השפעה מכרעת ומשנה את מסלול החיים של הדמויות הראשיות. ✓ אירועים מהעבר משפיעים על היכולת לקבל אירועים חדשים. ✓ אירועים מכוננים יוצרים זיכרון לאומי. ✓ דרכו של עם מורכבת מדבקות בעקרונות לצד התגמשות והתפשרות. ✓ הנשים מובילות ומשפיעות על ההיסטוריה. ✓ תפקיד המנהיג הוא להיות מצפן לאור חזון מוצהר, גם אם יש ביקורת והתנגדויות. 		<p style="text-align: center;">סיפור התהוות האומה</p> <p>שמות א', ב', ג', י"ב (כט-מב), י"ג (יז-כב), י"ד, י"ט, כ' (א-יג), ל"ב, ל"ד (א-טז; כז-לה).</p>
--	--	---

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ אין מטרה שמצדיקה מעשה לא מוסרי. ✓ להתנהלות העם ישנן השלכות וצריך להתמודד איתן. ✓ ערכים מובילים בעיצובו של עם. ✓ השפעות זרות והשלכותיהן בעיצובו של העם. ✓ חיים ומוות ביד הלשון. 		
		<p style="text-align: center;">בחירה: שני נושאים מתוך חמישה</p>

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>✓ אירועים מכוננים יוצרים זיכרון לאומי. ✓ מקומו של הפולחן כסמל לתקומת העם בארצו. ✓ החלום ושיברו- חזון אוטופי לשיבה לארץ אל מול המציאות. ✓ תפקיד מנהיגי שיבת ציון בשינוי ובשימור. ✓ תפקיד המנהיג הוא להיות מצפן ולהנהיג לאור חזון מוצהר, גם אם יש ביקורת והתנגדויות. ✓ אירועים מהעבר משפיעים על היכולת לקבל אירועים חדשים. ✓ דרכו של עם מורכבת מדבקות בעקרונות לצד התנמשות והתפשרות. ✓ להתנהלות העם ישנן השלכות וצריך להתמודד איתן. ✓ אופטימיות נדרשת בהתמודדות עם משבר. ✓ שינוי תפיסות עולם בהתאם למציאות. ✓ התרפקות על אירועי העבר מונעת צעידה קדימה.</p> <p>✓ מוסר ופולחן הילכו שניהם יחדיו בלתי אם נועדו? ✓ הנביא הולך נגד הזרם ופועל נגד הקונצנזוס גם במחיר אישי. ✓ קיום פולחן אינו מעיד בהכרח על מוסריות האדם ✓ הנביא- בין נחמה לתוכחה ✓ תפקיד הנביא הוא להיות מצפן ולהנהיג לאור חזון מוצהר, גם אם יש ביקורת והתנגדויות ✓ הנביא כמצפן חברתי.</p> <p>67</p> <p>□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);</p> <p>□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;</p> <p>□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;</p> <p>□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;</p> <p>□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;</p>		<p>1. שיבת ציון</p> <p>הגעגועים לציון: תהלים קל"ז; התקומה העתידית בארץ ישראל: יחזקאל ל"ז; הצהרת כורש והעליות הראשונות: עזרא א', ג'; בשוב ה' את שיבת ציון: תהלים קכ"ו; קשיי שבי ציון בבניית המקדש: חגי א'; עליית נחמיה וקשיי התקופה נחמיה א', ה'; מיסוד הקריאה בתורה וחגי תשרי: נחמיה ח'.</p> <p>2. נביא ונבואה</p> <p>הקדשת הנביא: ירמיה</p>
---	--	---

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

<p>הנביא נמצא בתווך בין האלוהים לבין האדם ונדרש לייצג את שניהם.</p>		<p>א'; נביא אל מול העם: ירמיה ב' (א-כח); מוסר מול פולחן: ירמיה ז' (א-כ); המאבק בנביאי שקר: ירמיה כ"ח; נביא ומלך: ירמיה ל"ח; נביא מול קונצנזוס: ירמיה כ"ו; נביא במשבר: ירמיה כ'; נביא כמבשר גאולה: ירמיה ל"א. 3. חוק וחברה קריאת שמע: דברים ו' (ד-ט), ויקרא י"ט (א-ד), (ט-יח);</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ החוק המשקף מציאות בעבר רלוונטי ומותאם לכל תקופה. ✓ החוק המקראי מהווה מקור לעיצוב ערכי החברה והלאום. ✓ בחוקים ישנם ממדים אוניברסליים בצד הממדים הייחודיים לכל עם. ✓ הקניית ערכים בסיסיים בחוק המקראי לכלל האנושות. ✓ היבראות האדם בצלם אלוהים בבסיס הערכים ההומאניים של החוק המקראי. ✓ חוקי התורה מתכתבים עם המציאות הקיימת ובהתאמה לערכים המנחים. ✓ השתקפות הזיכרון הלאומי בחוקי התורה. ✓ החוק המקטין את הפער בין המצוי לרצוי ✓ החוק מגביל או מאפשר את חירותו של האדם!? ✓ הוראות בחוק המחייבות את הפרט, שומרות על חירותו 		

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>✓ מעמדו של האדם הנברא "בצלם" כנזר הבריאה או חלק ממנה.</p> <p>✓ תפיסות שונות לגבי ייעודו, מקומו ותפקידו של האדם בעולם.</p> <p>✓ המורכבות ביחסי האדם עם אלוהים.</p> <p>✓ הזהות האישית והזהות הלאומית במזמורי תהלים.</p> <p>✓ מצוקה וייאוש בחיי האדם אל מול תחושת הביטחון.</p> <p>✓ כאב האדם מובילה לריפוי עצמי.</p> <p>✓ אירועים אישיים ולאומיים מובילים לשינוי התודעה הפנימית.</p> <p>✓ הקירבה והריחוק לאל מעניקים מחד גיסא תעצומות ומאידך גיסא לקיחת אחריות על מעשיו.</p> <p>✓ ספרות החכמה מערערת על תפיסות הקיימות בתנ"ך.</p>		<p>חוקים חברתיים:</p> <p>דברים ט"ו (א-יא),</p> <p>דברים כ"ד (י-כב);</p> <p>חגים: דברים ט"ז;</p> <p>סדרי שלטון: דברים י"ז (ח-כ);</p> <p>חוקי מלחמה: דברים כ'; דברים כ"א (י-יד);</p> <p>דברים כ"ג (י-טו);</p> <p>קדושת החיים:</p> <p>בראשית ט' (ו),</p> <p>שמות כ' (יג), במדבר ל"ה (ט-לד), דברים כ"א (כב-כג);</p> <p>4. מזמורי תהלים:</p> <p>דמות הצדיק</p> <p>האידיאלית: א';</p> <p>תפילת האדם: כ"ג,</p>
---	--	--

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>✓ ספרות החכמה מנסה להבין את דרך ניהול העולם אל מול ביטויי במציאות.</p> <p>✓ צדיק וטוב לו, רשע ורע לו?</p> <p>✓ התנהלות מבחירה או בהתאם לתכנית האלוהית.</p> <p>✓ הבחירה הניתנת לאדם מתווה את מסלול חייו.</p> <p>✓ ייעודו של האדם בספרות החכמה.</p> <p>✓ מקומו של האדם בספרות החכמה.</p> <p>✓ תחיית האדם לגבי מיקומו ותפקידו בחיים.</p> <p>✓ גורלו של האדם נקבע מראש או ניתן לשינוי?!</p> <p>✓ מה תכלית קיומו של האדם אם הבל הם חיינו?</p> <p>✓ תפיסות משותפות בין ספר קהלת לספר איוב.</p> <p>✓ מסגרות פטריאכליות עשויות למנוע ולהגביל נשים.</p> <p>✓ נשים יוזמות ומובילות לשינוי על אף היותן במסגרות פטריאכליות</p> <p>✓ שייכות וזרות במעגלי החיים- האישי, המשפחתי, השבטי הלאומי.</p> <p>✓ המתח בין האינדיבידואלי ובין הלאומי - חברתי יוצר שיח של פְּשֶׁרָה, וויתור והכלה.</p> <p>✓ חסד ונתינה משפיעים לטובה על החברה ומניעים גם את האחר להתנהגות מיטיבה.</p> <p>✓ האהבה על היבטיה השונים בצידה שכר ומחיר.</p> <p>✓ לדמויות המשנה השפעה מכרעת על הדמויות הראשיות.</p> <p>✓ אהבה התלויה בדבר?!</p> <p>✓ קווים לדמותן של הנשים לאור מציאות חייהן.</p> <p>✓ תפיסות משותפות ושונות במגילת רות, שיר השירים ובמשלי.</p> <p>✓ הצלחת המלך תלויה בקבלת הסמכות האלוהית.</p>		<p>ק"ל;</p> <p>התייחסות לבריאה</p> <p>ולטבע: ח', ק"ד;</p> <p>מזמורי חרטה: נ"א;</p> <p>שירי המעלות:</p> <p>קכ"א, קכ"ב, קכ"ח;</p> <p>5. ספרות החכמה –</p> <p>הרהורים על החיים</p> <p>איוב א', ב', ג', ד'</p> <p>(א-ט), י"ג, ל"ח</p> <p>(א-כו), מ"ב;</p> <p>קהלת א', ב', ג'</p> <p>(א-יב);</p>
---	--	---

70

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

<p>✓ המתח הקיים בין קבלת הסמכות האלוהית לבין הסמכות השלטונית.</p> <p>✓ מנהיג נע בין הצורך לקיים את שליחותו לבין ההיענות לצורכי מונהגיו.</p> <p>✓ מנהיג לא תמיד פועל לתועלת מונהגיו, אלא מאינטרסים אישיים.</p> <p>✓ מנהיגות דורשת תודעת שליחות, אחריות ומחויבות לטובת קיומה וקידומה של חברה יציבה.</p> <p>✓ המתח הפנימי בין מנהיג בשקיעתו לבין מנהיג בזריחתו.</p> <p>✓ לדמויות המשניות יכולת השפעה מכרעת ומשנה את מסלול החיים של הדמויות הראשיות.</p> <p>✓ דמות המנהיג כסמל ומופת בצד היותו אדם.</p>	<p>על אהבה וחסד</p> <p>רות א'-ד'; שיר</p> <p>השירים א', ב',</p> <p>ג'. אשת חיל:</p> <p>משלי ל"א (י-לא)</p> <p><u>א</u></p> <p>בין שאול לדוד</p> <p>שמואל א': ח',</p> <p>ט', י"א, ט"ו, ט"ז,</p> <p>י"ז, י"ח, כ"ד,</p> <p>כ"ח, ל"א.</p> <p>שמואל ב' א'</p> <p>(יז-כז).</p>	
---	--	--

פרקי התכנית לכיתות י-יב

71

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

חלוקת פרקי הלימוד והתכנים בשנות הלימודים בחטיבה העליונה

חומר הלימודים לכיתה י'

מופע ההיבחנות	מועדי למידה בשנת הלימודים	תוכני הלימוד – נושאים עיקריים
15% הערכה חלופית	עד חנוכה	סיפורי ראשית העולם והאנושות בראשית א'–ב' – בריאת העולם ג' – חטא עץ הדעת ד' – הרצח הראשון והרצח השני בתורה ו' (ה-כב) – תיבת נח ט' – העולם לאחר המבול – שבע מצוות בני נח י"א (א-ט) – מגדל בבל
בגרות חיצונית	חנוכה עד פורים	סיפורי האבות בראשית י"ב – אברהם הולך לארץ ישראל י"ג – ההיפרדות מלוט ט"ו – הברית בין הבתרים ט"ז – הגר והולדת ישמעאל י"ח – אברהם והמלאכים י"ט – חורבן סדום ובנות לוט כ"א – הולדת יצחק כ"ב (א-יט) – עקדת יצחק כ"ג – מות שרה ומערת המכפלה
		בחירה – אחד משני הנושאים

72

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

15% - הערכה חלופית	פורים עד סוף השנה	1. על אהבה וחסד רות א'-ד' שיר השירים א', ב', ג'; משלי ל"א (י-לא)
	נושא 1 יילמד בזיקה לפסח ולשבועות	2. בין שאול לדוד שמואל א' ח'ט' - בקשת מלך והמלכת שאול י"א - מלחמת עמון ט"ו - מלחמת עמלק ט"ז - המלכת דוד י"ז - מלחמת דוד וגוליית י"ח - דוד ויהונתן; נישואי דוד למיכל בת שאול כ"ד - שאול רודף את דוד כ"ח - דוד ומלך אכיש ל"א - מות שאול ויהונתן שמואל ב' א' (יז-כז) קינת דוד
	נושא 2 יילמד לאחר פורים	

חומר הלימודים לכיתה יא

מופע ההיבחנות	היקף שעות מומלץ	תוכני הלימוד - נושאים עיקריים
בגרות חיצונית	תחילת שנה עד	סיפורי יעקב כ"ה (יט-לד) - הולדת עשיו ויעקב

73

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט - מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

	תקופת החגים	כ"ז – המאבק על הברכות – ברכת יצחק כ"ח – בריחת יעקב – חלום יעקב כ"ט – יעקב ורחל והולדת השבטים ל"ב – יעקב שב לביתו
בגרות חיצונית	עד ט"ו בשבט	סיפורי יוסף בראשית ל"ז – חלומות יוסף ומכירתו ל"ח – יהודה ותמר ל"ט – יוסף ואשת פוטיפר מ' – יוסף ושרי פרעה מ"א – יוסף משנה למלך מ"ב – יוסף ואחיו במצרים מ"ג – יוסף ואחיו במצרים מ"ד – יוסף ואחיו במצרים מ"ה – יוסף נגלה לאחיו מ"ח – ברכת יעקב לאפרים ולמנשה נ' – יוסף ואחיו לאחר מות יעקב
בגרות חיצונית	ט"ו בשבט עד סוף השנה פרקי יציאת מצרים ומעמד הר סיני יילמדו בזיקה לחגי פסח ושבועות	סיפור התהוות האומה שמות א' – פרעה משעבד את בני ישראל ב' – לידת משה ובריחתו למדיין ג' – שליחותו של משה י"ב (כט-מב) – מכת בכורות ויציאת מצרים י"ג (יז-כב) – יד – קריעת ים סוף י"ט-כ' (א-יח) – מעמד הר סיני ומתן תורה ל"ב-ל"ד (א-טז; כז-לה) – חטא העגל וחידוש הברית

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

תכנית הלמידה בכיתה י"ב (יחידות לבחירה)

רציונל

לבד מהרציונל הכתוב בראשית התכנית, חשוב להדגיש את ההיבטים כדלהלן:

בחירת נושאי הלימוד מגיעה לכלל שיא בתכנית הלמידה בכיתה י"ב. רבים מן המורים והתלמידים פועלים בכיתות הטרוגניות ומגוונות. מגוון לימודי זה מאפשר לתלמידים ולמוריהם אוטונומיה פדגוגית בבחירת נושאים הנוגעים ללבם.

הנושאים המוצעים:

1. פרקי שיבת ציון

2. פרקי נבואה

3. טעימות מספרות החוק והחברה

4. מזמורי תהלים נבחרים

5. פרקים מספרות החכמה

כל אחד מהנושאים האלה בא לידי ביטוי בתנ"ך, וחשיבות הלמידה היא בהיחשפות לסוגות שונות.

75

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

נושאי הבחירה: **שניים** מתוך **חמישה** + חזרה לקראת מבחן הבגרות

חובת ההיבחות	היקף שעות מומלץ	תוכני הלימוד ונושאים עיקריים נושאים עיקריים: לבחירה שניים מתוך חמישה נושאים
בגרות חיצונית		<p>א. פרקי שיבת ציון: הגעגועים לציון: תהלים קל"ז; התקומה העתידית בארץ ישראל: יחזקאל ל"ז; הצהרת כורש והעליות הראשונות: עזרא א', ג'; בשוב ה' את שיבת ציון: תהלים קכ"ו; קשיי שבי ציון בבניית המקדש: חגי א'; עליית נחמיה וקשיי התקופה: נחמיה א', ה'; מיסוד הקריאה בתורה וחגי תשרי: נחמיה ח';</p>
בגרות חיצונית		<p>ב. נביא ונבואה: הקדשת הנביא: ירמיה א'; נביא אל מול העם: ירמיה ב' (א-כח); מוסר מול פולחן: ירמיה ז' (א-יט); המאבק בנביאי שקר: ירמיה כ"ח;</p>

76

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

		<p>נביא ומלך: ירמיה ל"ח; נביא מול קונצנזוס: ירמיה כ"ו; נביא במשבר: ירמיה כ'; נביא כמבשר גאולה: ירמיה ל"א;</p>
בגרות חיצונית		<p>ג. חוק וחברה: קריאת שמע: דברים ו' (ד-ט); ויקרא י"ט (א-ד), (ט-יח); חוקים חברתיים: דברים ט"ו (א-יא); דברים כ"ד (י-כב); חגים: דברים ט"ז; סדרי שלטון: דברים י"ז (ח-כ); חוקי מלחמה: דברים כ'; דברים כ"א (י-יד); דברים כ"ג (י-טו); קדושת החיים: בראשית ט' (ו); שמות כ' (יב); במדבר ל"ה (ט-לד); דברים כ"א (ב; כב-כג);</p>
בגרות חיצונית		<p>ד. מזמורי תהלים: דמות הצדיק האידיאלית: א'; תפילת האדם: כ"ג, ג, ק"ל; התייחסות לבריאה ולטבע: ח', ק"ד; מזמורי חרטה: נ"א; שירי המעלות: קכ"א, קכ"ב, קכ"ח;</p>

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.

<p style="text-align: center;">בגרות חיצונית</p>		<p style="text-align: center;">ה. ספרות החכמה – הרהורים על החיים איוב א', ב', ג', ד' (א-ט), י"ג, ל"ח (א-כו), מ"ב; קהלת א', ב', ג' (א-יב);</p>
---	--	--

מומלץ להספיק ללמוד עד חנוכה את נושאי הבחירה, ולאחר מכן לערוך חזרה מקיפה לקראת בחינת הבגרות. כדאי להתחיל בחומר של כיתה י' ולהמשיך בחומר הלימודים לכיתה י"א.

78

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

פרק ו – תכנית הלימודים לעולים חדשים

תכנית הלימודים לעולים החדשים זהה לתכנית הלימודים לכלל התלמידים בחטיבה העליונה, מתוך מטרה ליצור בסיס של ידע, למידה ושיח משותפים. הציפייה היא שהעולים החדשים יתוודעו לשדרת הסיפור המרכזי של התנ"ך, לערכים המצויים בו, לחשיבה אודות גיבוריו ולרעיונותיו המרכזיים, וכן לתפיסות ביקורתיות אודות הטקסט ולהערכת הכתוב בו.

בחינת הבגרות תהיה שונה מהבחינה הרגילה במבנה שלה ובדרישות הנלוות אליה, תוך התאמת השאלון למבחן העולים.

מתווה כללי – תכנית לעולים החדשים

הרציונל, מטרות הוראת התנ"ך, המיומנויות הנדרשות ודרכי ההערכה לעולים חדשים זהים לאלה שבתכנית הלימודים הרגילה, ולכן על המורה המלמד עולים חדשים להכיר אותם היטב. מבחר הפרקים נועד להפגיש את התלמידים העולים עם רעיונות ועקרונות יסוד של עולם האמונות והדעות שבתנ"ך. בהוראה יש לשים את הדגש על תכנים ורעיונות מרכזיים בתנ"ך, תוך שימת לב לרלוונטיות שבהם ולא רק לעניינים לשוניים. הקו המנחה בהוראת התנ"ך הוא **הקניית ערכי מורשת תרבותית-יהודית בביקורתיות ובאמפתיה כאחד.**

הלימוד יעשה תוך שימת דגש על הרצף הסיפורי-היסטורי בתורה ובנביאים ראשונים, וכפי שהתנ"ך מציג אותו. על בסיס רצף זה יכיר התלמיד תוך כדי לימוד אירועים מרכזיים, דמויות מרכזיות ואמצעים ספרותיים. מאחר שיש פערים ברצף הסיפורי-היסטורי, יהיה על המורה להשלימם, ולהבהיר לתלמיד את הרצף השלם. ההוראה תדגיש את פשוטו של הכתוב, תוך עידוד חשיבה ביקורתית ועצמאית אצל התלמידים. ראוי להדגיש שלושה היבטים מרכזיים בתכנית:

79

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

1. הסיפור התנ"כי
 2. חשיפה לז'אנרים ספרותיים אחדים בתנ"ך, כגון: ספרות חוק, שירה וכד'.
 3. בחירת יחידות הלימוד (בעיקר בחטיבה העליונה).
- תהליך הלמידה יכלול היבטים של ידע ופרשנויות מגוונות, מתוך חתירה ללמידה ערכית, משמעותית ורלוונטית לעולמם של התלמידים.

80

בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושלבדקו באמצעות למידת עמיתים;

תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

למידה מבוססת פרויקטים;

המחזה;

יצירת משחק.

רשימה ביבליוגרפית

סדרות ופירושים

1. אנציקלופדיה מקראית (כרכים א-ח) – ערכים שונים בהתאם לצורך, ירושלים, הוצ' מוסד ביאליק.
2. סדרת "מקרא לישראל", תל אביב-ירושלים, הוצ' מאגנס.
3. דעת מקרא על התנ"ך, ירושלים, הוצ' מוסד הרב קוק.
4. עולם התנ"ך, ירושלים, הוצ' ידיעות אחרונות, 2007.
5. קאסוטו, מ.ד., פירוש על התנ"ך, ירושלים, הוצ' מאגנס, 1981.
6. הרב עדין אבן ישראל, שטיינזלץ, התנ"ך המבואר.

ספרי מחקר

1. אמית, י. היסטוריה ואידיאולוגיה במקרא, תל-אביב, משרד הביטחון, 1977.
2. אופנהיימר, ב. הנבואה הקדומה בישראל, ירושלים, הוצ' מאגנס, 1973.
3. אדר, צ. הסיפור המקראי, ירושלים, הוצאת הספרים של הסוכנות היהודית, 1979.
4. גלנדר, ש. ספר בראשית (כרכים א-ב), רעננה, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, 2009.
5. וייס, מ. דרכו של מקרא, ירושלים, מוסד ביאליק, 1978.
6. זקוביץ, י. דוד – מרועה למשיח, ירושלים, הוצ' יד יצחק בן צבי, 1995.
7. סימון, א. קריאה ספרותית במקרא: סיפורי נביאים, ירושלים, הוצ' מוסד ביאליק, 1977.

ספרי עיון, מסות

81

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושבידקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

1. גורן, י. לוז, א. ליכט, י. מוסקין, כ. מירון-אילן, צ. האדם בסיפור גן העדן על-פי פרשנות הרמב"ן, ירושלים, האגף לתוכניות לימודים במשרד החינוך, 1992.
2. רביצקי, ר. (עורכת), קוראות מבראשית, תל-אביב, הוצ' ידיעות אחרונות, 1999.
3. רז, ח. חכמה ומשל במקרא, ירושלים, הוצ' ש. זק, 1980.
4. סימון, א. בקש שלום ורדפהו, תל-אביב, הוצ' ידיעות אחרונות, 2002.

ספרים מומלצים להוראת התנ"ך

1. אבן שושן, א. קונקורדנציה חדשה לתורה נביאים וכתובים, ירושלים, הוצ' קרית ספר, 1980.
2. אדר, צ. הערכים החינוכיים של התנ"ך, ירושלים, הוצ' מ. ניומן, 1969.
3. אהרוני, י. אטלס כרטא לתקופת המקרא, ירושלים, הוצ' כרטא, 1974.
4. אלטר, א. אמנות הסיפור במקרא, תל-אביב, הוצ' ספרי אדם, 1981.
5. בובר, מ. דרכו של מקרא, ירושלים, מוסד ביאליק, 1978.
6. בר אפרת, ש. העיצוב האמנותי של הסיפור במקרא, ספריית הפועלים, 1979.
7. בנדויד אבא, מקבילות במקרא, ירושלים, הוצ' כרטא, 1972.
8. ברין, ג. מחקרים בספרות הנבואה הקלאסית, ירושלים, מוסד ביאליק, 2006.
9. גויטין, ש.ד. אומנות הסיפור במקרא / בסדרה: עיונים למדריך ולמורה, ירושלים, הוצאת המחלקה לעליית ילדים ונוער של הסוכנות היהודית, 1956.
10. גויטין, ש.ד. עיונים במקרא, תל אביב, הוצ' יבנה, 1957.
11. גרינברג, מ. על המקרא ועל היהדות, תל אביב, הוצ' עם עובד, 1984.
12. וייס, מ. המקרא כדמותו, ירושלים, הוצ' מוסד ביאליק, 1987.
13. זקוביץ, י. מבוא לפרשנות פנים מקראית, אבן יהודה, הוצ' רכס, 1992.
14. זקוביץ, י. צבת בצבת עשויה – מה בין מדרש פנים מקראי למדרש חוץ מקראי, תל אביב, הוצ' עם עובד, 2009.

82

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

15. המנחם, ע. חובב, מ. (עורכים), **סדרת הגות במקרא (כרכים א-ה)**, תל אביב, הוצ' עם עובד והחברה לחקר המקרא בישראל, 1973-1988.
16. כוגן, מ. בשיתוף עם רוני מגידוב ויהודה קפלן, **לא לבדד ישכון – ישראל ושכניו בימי הבית הראשון**, ירושלים, 1999.
17. ליבוביץ, נ. **ללמוד וללמד תנ"ך**, ירושלים, הוצ' הסוכנות היהודית לארץ ישראל – ספריית אלינר.
18. מאנדלקרן, ש. **קונקורדנציה לתנ"ך**, ירושלים ותל אביב, הוצ' שוקן, 1978.
19. מזר, ב. שפירא, י. **אטלס לתקופת התנ"ך**, תל אביב, הוצאה גרפית ד"ר י' שפירא, [חסר ציון השנה].
20. סגל, מ.צ. **מבוא המקרא (א-ד)**, ירושלים, הוצ' קרית ספר, 1976.
21. סימון, אריה. **אדם בצלם – חינוך הומניסטי ולימוד המקרא**, תל אביב, הוצ' עם עובד, 1991.
22. צביאלי, ב. (עורך), **שיחות במקרא (כרכים א-ב)**, ירושלים, הוצ' קריית ספר, 1979.
23. שלו, מ. **תנ"ך עכשיו**, ירושלים ותל אביב, הוצ' שוקן, 1985.
24. שראל, ב. **אטלס מבוא להבנת המקרא**, ירושלים, הוצ' כרטא, 1997.
25. י' שכטר, **על הכנת הנפש להוראת התנ"ך, בתוך: י' שכטר, ממדע לאמונה, תל אביב, תשי"א, עמ' 125-134.**
26. י' שכטר, **פרקי הדרכה בתנ"ך**, ירושלים-תל אביב, תש"ך.
27. י' שכטר, **מבוא לתנ"ך**, תל אביב, 1968.
28. **מקראות גדולות** ופרשנות מסורתית בכלל, לאיתור קשיים העולים מן הכתובים.
29. ציפי טלשיר (עורכת), **ספרות המקרא**, מבואות ומחקרים (שני חלקים), ירושלים, תשע"א.
30. אלכסנדר רופא, **מבוא לספרות המקרא**, ירושלים, תשס"ו
31. שרה יפת, **בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים**: מחקרים בתקופת שיבת ציון, תולדותיה, ספרותה, לשונה, השקפותיה ועולמה הדתי, ירושלים, תשע"ח.

□ בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);

□ מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;

□ תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;

□ מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;

□ מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;

□ למידה מבוססת פרויקטים;

□ המחזה;

□ יצירת משחק.

אתרי אינטרנט

1. אתר 'תנ"ך ממלכתי' כאן.
2. אתר 'מקראנט כאן'.

84

- בחנים שיש בהם פרשנות שאיננה מילולית (תמונות קומיקס, מוזיקה);
- מבחנים שהתלמידים עצמם בנו, ושייבדקו באמצעות למידת עמיתים;
- תלקיט – מדגם עבודות המשקפות התקדמות והתפתחות בלמידה;
- מיני עבודת חקר שנעשית באופן אישי או בזוגות;
- מטלת ביצוע: הכנת חידון, במתכונת שבה תלמידים מלמדים תלמידים;
- למידה מבוססת פרויקטים;
- המחזה;
- יצירת משחק.